

INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

Familjeåterförening

- en kvalitativ fallstudie om fem ensamkommande ungdomars upplevelser

SQ4562, Vetenskapligt arbete i socialt arbete, 15 hp
Scientific Work in Social Work, 15 higher education credits

Kandidatnivå

Termin: Vårterminen 2016

Författare: Freja Winarve

Handledare: Tore Brännberg

Abstract

Titel: Familjeåterförening - en kvalitativ fallstudie om fem ensamkommande ungdomars upplevelser

Författare: Freja Winarve

Nyckelord: Ensamkommande ungdomar, familjeåterförening, familj, identitet

Denna kvalitativa fallstudie har genom semistrukturerade intervjuer undersökt fem ensamkommande ungdomars upplevelser av familjeåterföreningsprocessen i Sverige.

Följande frågeställningar formulerades för att uppnå syftet: Hur har dessa ensamkommande ungdomar upplevt återföreningen med sin familj? Har respektive familjemedlem genomgått någon förändring sedan den ensamkommande ungdomen kom till Sverige, i så fall hur?

Förändras ungdomarnas livssituation när deras familj kommer till Sverige, i så fall hur?

Påverkas ungdomarnas upplevelser av familjeåterförening av utomstående faktorer?

Studien är av socialpsykologisk ansats och intervjuerna analyserades med hjälp av rollteori, ett socialkonstruktionistiskt perspektiv på familj, identitet samt etnisk identitet.

Resultaten av studien har visat att samtliga ungdomar har upplevt ett stort ansvar för sina familjer som varit tidskrävande och påfrestande för deras livssituationer och de flesta har önskat mer stöd från samhället i samband med familjeåterföreningsprocessen. Flera av ungdomarna har även upplevt svårigheter att förhålla sig till motstridiga beteendeförväntningar från det svenska samhället och från familjen men de upplevde trots allt samma kärlek och tillhörighet till sin familj som innan de separerades.

Tack till...

De fem fantastiska ungdomar som ställt upp i intervjuer, denna uppsats hade inte varit genomförbar utan er medverkan och era värdefulla berättelser, tusen tack.

Madeleine och Patrik, för goda idéer och inspiration som motiverat mig till att skriva om just detta ämne.

Tore Brännberg, som handlett mig genom denna process och hjälpt mig med det jag behövt för att producera min kandidatuppsats.

Innehållsförteckning

Inledning	1
Bakgrund	2
Uppsatsens tema i relation till socialt arbete	3
Uppsatsens forskningsansats och inriktning	4
Förtydligande av målgruppen	4
Syfte	5
Frågeställningar	5
Litteraturoversikt	6
Att ta lärdom av historiens ensamkommande flyktingbarn	6
Erfarenheter av familjeåterförening	7
Svenska studier om ensamkommande barn och deras livssituation	10
Teoretisk referensram	12
Rollteori	13
Familjen ur ett socialkonstruktionistiskt perspektiv	14
Individualitet och ansvar	15
Familjen ur ett kulturellt perspektiv	16
Identitet	17
Identitet och migration	18
Etnisk identitet	18
Metod	20
Förförståelse	20
Litteratursökning	20
Forskningsdesign	21
Semistrukturerade intervjuer	22
Urval	23
Genomförande av intervjuer och bearbetning av materialet	24
Avgränsningar	25
Validitet och reliabilitet	25

Etiska reflektioner.....	26
Resultat och analys.....	28
Presentation av ungdomarna.....	29
Första tiden efter familjeåterföreningen	30
Bostadssituation och ansvarsfördelning	31
Om att växa upp parallellt med sin familj	33
Splittrad värdegrund	34
Motstridiga förväntningar	35
Ungdomarna om livsstilsval	36
Familjen som en viktig del av dem.....	38
Avslutande reflektion	39
Referenser	41

BILAGOR

Bilaga I - Intervjuguide

Bilaga II - Informationsbrev

Bilaga III – Blankett om informerat samtycke

Inledning

Det är höst 2015, mörkret har lagt sig ute och inomhus i ett rum med soffa och fåtöljer luktar det nybryggt kaffe och där sitter två kvinnor, en tolk och en familjeterapeut. Kvinnorna är där för att rå om sin relation till varandra. Efter några minuters kallprat om hur dagen varit börjar ett terapeutiskt familjesamtal mellan en dotter som kom till Sverige som ensamkommande flyktingbarn för tre år sedan och hennes mamma som anlände till Sverige för ett år sedan. De argumenterar båda två för vad som är dotterns bästa och hur hon bör leva sitt liv. Hon är 19 år och har lärt sig svenska, bor själv i egen lägenhet och har tagit av sig slöjan, klär sig som vilken svensk ungdom som helst och hon pratar om vikten av att utbilda sig, vara självständig och välja vem hon skall leva sitt liv med. Mamman låter förbryllad och säger om och om igen att det viktigaste för hennes dotter är att gifta sig med en man som kan ta hand om henne. Dottern säger att hon vill ta hand om sig själv, men mamman skakar på huvudet och säger sig vara orolig för att dottern inte skall klara sig på egen hand. Mamman berättar om hur det var för henne, att hon gifte sig som ung och att det är det enda rätta för att trygga sin framtid. Dottern är uppgiven över att mamma inte förstår och hon kan inte annat än skratta när mamman fortsätter argumentera för att hon skall gifta sig så snart som möjligt, hon har hört det så många gånger förut. För dottern är det långt ifrån hennes egen livsplan.

Dottern har vuxit upp parallellt med sin mor under de tre år som de levt separerade. Mycket har hänt och hon har i relation till sin nya svenska kontext förändrats åt ett helt annat håll än vad som stämmer överens med mammans förväntningar på henne. Båda vill de samma sak, att det skall gå så bra som möjligt för dottern, men de har vitt skilda tankar kring hur det skall gå till. Denna uppsats har sin upprinnelse i den situation som beskrivs ovan, ett exempel taget från verkligheten, på familjeåterföreningens konsekvenser.

Bakgrund

Allt fler ensamkommande barn kommer till Sverige för att ansöka om asyl, siffrorna ökar år efter år och förra året, 2015, kom inte mindre än 35 369 ensamkommande barn till Sverige. Det är nära 30 000 fler än året innan då antalet var 7 049. De flesta är pojkar mellan 15 och 16 år och kommer från de krigs- och konfliktdrabbade länderna Afghanistan och Syrien. Statistiken från 2015 visar att 63,3 % av de asylsökande ensamkommande barnen fick bifall på sin ansökan (Migrationsverket, 2016). Alla ensamkommande barn och ungdomar med flyktingstatus eller som anses vara särskilt skyddsbehövande har enligt svensk lag rätt att återförenas med sina föräldrar i Sverige (Cederborg, 2014:71, 89-91). I och med detta blir familjeåterföreningar som fenomen allt vanligare i Sverige men har hittills inte studerats särskilt ingående (Backlund m.fl. 2014). Det finns forskning som stöder det faktum att ensamkommande barns hälsa påverkas negativt av att ständigt oroa sig över hur familjemedlemmar spridda i andra länder har det (Backlund m.fl. 2012; Hessle, 2009). Men nästan ingen forskning som talar om hur de ensamkommande ungdomarnas hälsa och livssituation förändras efter att de återförenats med sin familj eller delar av den. Enligt UNHCR's (United Nations High Commissioner for Refugees) föreskrifter om hur man bedömer barns bästa skall för det första professionella bedöma vad barnets bästa anses vara för varje enskilt barn (*best interests assessment*), därefter fatta beslut om vad som är barnets bästa (*best interests determination*). Familjeåterförening skall i fall om ensamkommande barn anses vara deras bästa i den mån det är möjligt och om det går att säkerställa att barnet inte riskerar att fara illa på grund av olika omständigheter kring återföreningen. Om det inte anses finnas någon risk vid första bedömningen av barnets bästa skall inte återföreningsprocessen förlängas på grund av en så kallad BID-utredning (*best interest determination*) (UNHCR 2008).

Uppsatsens tema i relation till socialt arbete

Temat jag valt att fokusera på i fallstudien är högaktuellt inom fältet för socialt arbete eftersom att socialarbetare på grund av den globala utvecklingen i allt större utsträckning får kontakt med ensamkommande barn och ungdomar på bland annat HVB-hem, familjehem och i asylboenden där de i regel placeras när de anländer till Sverige (Brunnberg, et. al, 2011:20). Efter att de ensamkommande barnen/ungdomarna har fått permanent uppehållstillstånd är det socialtjänstens ansvar att uppfylla ungdomens rätt till familjeåterförening och får då följa ungdomen i familjeåterföreningsprocessen. Åtgärder som efterlyses av Brunnberg m.fl. är att ge ensamkommande barn stöd i att söka rätt på sina familjemedlemmar om de så önskar och stötta dem i att återupprätta familjereaktioner och/eller transnationella nätverkskontakter (Brunnberg, et. al, 2011:14). Detta innebär nya utmaningar för socialt arbete och kräver utveckling av socialarbetares kunskap om bland annat interkulturell kompetens och transnationella familjeförhållanden (Cederborg, 2014:71, 89-91). Det krävs dessutom mer forskning med fokus på barns migration, ensamkommande barns livssituation och deras erfarenheter samt att professionella som arbetar med barnen erkänner deras kulturella bakgrund och utför arbetet med barnen på boenden och i skolor med ett transkulturellt perspektiv (Brunnberg, et. al., 2011:20). I Stretmo och Melanders forsknings- och utvecklingsstudie (2013:13) berättar socialsekreterare om dilemmat som kan uppstå i de fall föräldrarna i andra länder ställer höga krav på sina barn i exillandet vilket försämrar deras mående samtidigt som det är viktigt för barnen att upprätthålla kontakten med sina föräldrar. Eftersom att de är minderåriga och utan omsorgsgivare har de enligt svensk lag och internationella konventioner rätt till samhällets stöd. Upp till 18 års ålder har de rätt till en god man fram tills de får uppehållstillstånd då de får rätt till en särskilt förordnad vårdnadshavare som får föräldraansvar för barnen. Samhället kan dock inte stå till tjänst med allt vad de ensamkommande barnen behöver, kärlek och känslomässigt stöd krävs för att tillfredsställa deras behov vilket skulle kunna innebära återförening med föräldrarna (Montesino & Righard, 2015:149, 151). För att kunna utföra ett professionellt socialt arbete krävs då rent konkret kunskap om hur ensamkommande ungdomar kan uppleva en familjeåterförening och hur socialarbetare kan bemöta och stötta dem för att underlätta situationen. Socialarbetarens förförståelse kring familjeåterförening spelar stor roll och bör reflekteras över inför arbetet med familjeåterförening. Förhoppningsvis skall denna fallstudie kunna hjälpa socialarbetare att se på detta fenomen genom nya perspektiv.

Uppsatsens forskningsansats och inriktning

En kvalitativ fallstudie har gjorts med socialpsykologisk ansats vilket motiveras som passande eftersom det är människors upplevelser och interaktioner mellan dem och deras omgivningar som studien ämnat att undersöka (Svensson, 1992:11-12). Frågorna som studien har ställt har varit; Hur har dessa ensamkommande ungdomar upplevt återföreningen med sin familj? Har respektive familjemedlem genomgått någon förändring sedan den ensamkommande ungdomen kom till Sverige, i så fall hur? Förändras ungdomarnas livssituation när deras familj kommer till Sverige, i så fall hur? Påverkas ungdomarnas upplevelser av familjeåterförening av utomstående faktorer? Svaren på frågorna söktes genom semistrukturerade intervjuer med fem ungdomar som kommit till Sverige som ensamkommande barn och återförenats med sina familjer. Det empiriska materialet transkriberades och analyserades med narrativ analysmetod och tematisk analys för att fokusera på vad som sagts och lyckas med att fånga de mänskliga upplevelserna på ett tillförlitligt sätt. Genom det induktiva synsättet ledde empirin till valet av rollteori och ett socialkonstruktionistiskt perspektiv på familj, identitet samt etnisk identitet (Bryman, 2011). Den teoretiska referensramen ansågs vara lämplig för att kunna analysera de teman som hittades vilka var familjens innebörd för den ensamkommande ungdomen, deras livssituation, identitet och familjeåterföreningen i sig.

Förtydligande av målgruppen

I föreliggande studie definieras ungdomar som personer mellan 13 och 25 år, en åldersdefinition tagen från Sveriges ungdomsmottagningar som jobbar för ungdomar på uppdrag av Sveriges landsting och regioner (www.umo.se). Jag hänvisar även till förordning (2015:502) om samverkan för att minska ungdomsarbetslösheten där ungdomar definieras som personer i åldrarna 16-24 år. Målgruppen för studien är ungdomar som kommit till Sverige som ensamkommande flyktingbarn men idag är över 18 år, vissa var över 18 år när familjeåterföreningen skedde.

Syfte

Ensamkommande barn separeras från sina primära omsorgspersoner och den eventuella återföreningen i exillandet kan bli problematisk (Bäck-Wiklund & Johansson, 2003:194). När ensamkommande ungdomar återförenas med sina familjer i Sverige har ofta ungdomen som kom till Sverige först tvingats bli vuxen och själv integrerats i samhället, blivit självständig, lärt sig språket och anpassat sig till kulturen, vilket kan innebära konsekvenser för familjen och ställa familjroller på ända. Med det som utgångspunkt syftar denna fallstudie till att undersöka fem ensamkommande ungdomars upplevelser av familjeåterföreningsprocessen mellan dem och sin familj samt vad som förändrats under tiden de varit separerade från varandra, vilka effekter det kan få för ungdomens livssituation och hur det kan påverka familjroller. För att uppnå syftet har följande frågeställningar formulerats.

Frågeställningar

- Hur har dessa ensamkommande ungdomar upplevt återföreningen med sin familj?
- Har respektive familjemedlem genomgått någon förändring sedan det ensamkommande barnet kom till Sverige, i så fall hur?
- Förändras ungdomarnas livssituation när deras familjer kommer till Sverige, i så fall hur?
- Påverkas ungdomarnas upplevelser av familjeåterförening av utomstående faktorer?

Litteraturöversikt

I följande avsnitt redogörs den litteratur som ansågs vara av betydelse för att skriva denna uppsats och för att öka intresset för ämnet samt ge insikt om vilket behov som forskningsmässigt finns av denna fallstudie. Det finns mycket forskning kring ensamkommande barn/ungdomar och deras livssituation, men angående vad som händer efter att de återförenats med sina familjemedlemmar är forskningen begränsad. Utifrån litteraturen motiveras forskningsfrågorna som relevanta i och med att de ämnar att undersöka ett ämne som beskrivs saknas i flera av de studier som nämns nedan. Frågeställningarna skall förhoppningsvis bidra till att fylla det kunskapsglapp som upptäcktes i kunskapsläget. I brist på tillräcklig forskning kring mitt specifika ämne har jag sökt efter relevant information genom den forskning jag funnit om målgruppen i stort, både historiskt och i nutid. Det tidigare kunskapsläget har även gett mig inspiration till studiens frågeställningar utifrån de resultat som pekar på att familjeåterföreningar kan bidra till mer eller mindre oväntade konsekvenser och flera av följande studier stärker resultatet som framkommit av föreliggande fallstudie.

Att ta lärdom av historiens ensamkommande flyktingbarn

De tre skrifter som har ett historiskt perspektiv har valts för att vidga förståelsen för målgruppen i stort gällande identitetsutvecklingen hos barn som flytt, anpassning till det nya samhället och problem som kan uppstå vid familjeåterförening, vilket kopplas till frågeställningarna angående huruvida de ensamkommande ungdomarna respektive deras familjemedlemmar har förändrats.

Myers (2000), Ascher (2009) och Lagnebro (1994) poängterar vikten av att ta lärdom av historiens ensamkommande flyktingbarns upplevelser och erfarenheter. Myers studie handlar om de baskiska barnen som under mellankrigstiden flydde utan sina föräldrar till Storbritannien och han beskriver barnen som starka aktörer som gjorde vad de kunde för att påverka sin situation. Myers poängterar att vi genom att ta lärdom av hur de upplevde sin situation kan skapa en vidare förståelse för de ensamkommande barnen i modern tid och hur deras situation påverkar identitetsutvecklingen (Myers, 2000). Ascher betonar hur viktigt det är att öka kompetensen bland professionella inom vård och omsorg för att kunna möta de ensamkommande barnens behov och han menar att vi kan göra det bland annat genom att beakta de erfarenheter som dokumenterats i forskning om andra världskrigets ensamkommande flyktingbarn (Ascher, 2009). Lagnebro skriver om de finska krigsbarnen som kom till Sverige utan föräldrar under andra världskriget med fokus på hur deras

upplevelser i barndomen påverkat deras mentala hälsa, identitetsuppfattning och anpassning till samhället. Vad som tydligt framgår i intervjuerna är hur separationen från familjen orsakat skuld känslor, en känsla av rotlöshet och existentiell längtan efter det som förlorat. Dessutom vittnade intervjuerna om hur de blivit utsatta för diskriminering i det svenska samhället och dessa två teman, separation och diskriminering, är något som Lagnebro menar hör ihop, separationen ligger till grund för diskrimineringen. Modern tids ensamkommande barn delar åtminstone samma typ av erfarenheter som att bryta upp och lämna det som varit hem, sin familj, invanda miljö och sociala nätverk. I de finska krigsbarnens fall handlade det till störst del om att återförenas med den biologiska familjen i Finland, vilket inte var helt oproblematiskt. Många av barnen hade glömt det finska språket och hade svårt att kommunicera med sin biologiska familj efter sin vistelse i Sverige, en del av dem blev dessutom utstötta av den biologiska familjen som tyckte att barnet betedde sig märkvärdigt i förhållande till det fattiga och krigsdrabbade Finland. En del barn återanpassade sig till de finska levnadssättet medan andra tog chansen att åka tillbaka till Sverige så fort de kunde, att hantera ambivalensen mellan att vara finsk eller svensk har för de flesta förblivit en del av dem (Lagnebro, 1994).

Erfarenheter av familjeåterförening

De fyra kommande texterna bidrar med exempel på andra ensamkommande ungdomars och deras familjers erfarenheter av familjeåterförening, de ger även underlag till att förstå förändringar av familjeroller och motstridiga förväntningar, familjers komplexitet och dynamik samt hur man ur ett samhällsperspektiv skulle kunna gynna familjeåterföreningsprocesser. Med avstamp i följande texter har jag utvecklat samtliga frågeställningar till denna studie och anser även att texterna är av relevans i relation till socialt arbete.

Ketil Eide skriver i sin avhandling "*Tvetydige barn - om barneemigranter i ett komparativt och historiskt perspektiv*" om fyra olika grupper ensamkommande barn i Norge från andra världskriget fram till 1990-talet. Han poängterar hur central frågan om familjeåterförening är i forskning om ensamkommande barn och den roll som förväntningar från föräldrar i hemlandet kan spela för det ensamkommande barnet i exillandet. Han menar även att familjeåterförening som sker i Norge kan komma att få stora konsekvenser för ensamkommande barns uppväxt och att kön och ålder spelar roll för hur ensamkommande barn upplever familjeåterföreningsprocessen. Eide ger exempel på hur familjeåterförening ändrade en 14-årig ensamkommande somalisk tjejs livssituation drastiskt efter att hennes mor

kommit till Norge två år efter flykten. Moderns förväntningar på hur hon skulle uppföra sig som ung somalisk tjej stämde inte överens med den norska normen som hon vant sig vid och tagit efter, konflikter uppstod både mellan dem två och inom tjejen själv som tvingades förhandla om sin identitet. Eide gör en jämförelse med en vietnamesisk killes livshistoria, han var 15 när han kom till Norge med sin farbror, och hans upplevelse av att återförenas med sina föräldrar och syskon efter att ha bott i Norge i två år beskrivs som hyfsat oproblematisk. Däremot berättar han mer om upplevelser av social exkludering och rasism. Eides studie tyder på att killars identitet i större utsträckning tar form av kränkningar och rasism från majoritetsbefolkningen men att tjejer snarare utvecklar sin identitet oberoende av en rasistisk diskurs, det är istället förhållandet till deras etniska minoritetsgruppen som är av betydelse (Eide, 2005).

Rousseau m.fl. har gjort en longitudinell studie med syfte att beskriva familjeåterföreningsprocessen och undersöka familjernas strategier som gör det möjligt för dem att återupprätta kontinuitet inom familjen trots att de varit separerade under lång tid. De har undersökt 12 flyktingfamiljers upplevelser av familjeåterföreningsprocessen både innan och efter återföreningen. Familjerna är från den Demokratiska Republiken Kongo och bosatta i Montreal. Studien visar att separationerna från familjerna kan upplevas som en slags tvetydig förlust i och med ovissheten om man förlorat familjen för gott eller om det finns chans att återförenas. I de fall familjerna väl återförenas måste de återupprätta den familj de en gång var genom att minnas och bejaka sin gemensamma historia för att finna någon slags kontinuitet trots att mycket hänt emellan dem sedan de sist sågs. Studien hade både kvantitativa och kvalitativa delar och undersökte intervjupersonerna (alla berörda familjemedlemmar) innan, under och efter återföreningen med familjen. Studien framställer några framgångsrika strategier samt hinder för dessa familjers återuppbyggnad men fastställer även att det är problematiskt att utveckla en tillräckligt bra metod för att underlätta familjeåterföreningsprocessen på grund av familjernas komplexitet och dynamik, ingen är den andra lik. Rousseau m.fl. anser att man i kliniskt arbete med familjer i återföreningsprocessen bör fokusera på tvetydigheten kring förlusten som förknippas med separationen och återföreningen, att hjälpa dem att sätta ord på sina upplevelser av förlust och separation kan hjälpa dem att hitta tillbaks till ett sammanhang. I denna studie framhålls även avsaknaden av liknande forskning kring själva familjeåterföreningsprocessen (Rousseau, et. al, 2004). I artikeln *Family Consequences of Refugee Trauma* (Weine, m.fl. 2004) poängteras avsaknaden av forskning kring just detta ämne och författarna till artikeln har gjort en

kvalitativ undersökning med bosniska flyktingfamiljer bosatta i Chicago för att skapa en modell för hur konsekvenserna av politiskt våld påverkar flyktingfamiljer. Genom undersökningen kom de fram till fyra teman för konsekvenser som påverkat familjerna vilka var; förändringar i familjeroller och ansvarsområden, förändringar av gemensamma minnen och kommunikation inom familjen, förändringar av relationer mellan familjemedlemmar och förändringar för familjens förbindelse med sin etniska tillhörighet och land. För att hantera dessa förändringar utvecklar familjerna olika strategier, beroende på hur en familj hanterar situationen delas de upp i två kategorier, antingen *Displaced Families of War* eller *Families Rebuilding Lives*. Den första representerar de familjer som ser de negativa förändringarna i familjen som orsakats av krig medan den andra kategorin representerar de familjer som ser positivt på hur deras familjeliv förändrats på grund av krigserfarenheter. Artikelns slutsats är att politiskt våld förändrar familjeliv på många olika plan och leder till att familjer skapar strategier för att hantera det.

I Brooke Wilmsens studie om separerade flyktingfamiljer i Australien (*Family separation: The policies, procedures, and consequences for refugee background families*) poängterar hon konsekvenserna som kan bli kring återskapandet av en familj som varit på flykt. Hon menar att något som i princip alla flyktingfamiljer har gemensamt är erfarenheter av att familjen som enhet har lösts upp och familjer separerats och hur det kan påverka människors psykiska hälsa negativt. Separationen från familjemedlemmar och oron för hur de har det och var de befinner sig är ofta en betydande orsak till posttraumatisk stress, ångest och depression. Wilmsen lyfter den problematik som finns i politiken som reglerar familjeåterförening i Australien och hävdar att den kan hindra familjer från att återförenas och kunna bo ihop i exillandet. Hon skriver om olika definitioner av familj, hur många definierar andra än kärnfamiljens medlemmar som familj vilket inte lagen tar någon hänsyn till. Hon redogör för fyra olika principer som skulle kunna gynna flyktingfamiljer i familjeåterföreningsprocess. I den första principen belyser hon vikten av att den humanitära politiken bör respektera och stötta familjers rätt till återförening, i den andra gör hon klart att ingen skall riskera att diskrimineras av den politik som förs kring familjeåterförening. Den tredje principen handlar om familjen som föränderlig, om hur familjemedlemmar förändras innan, under och efter en familjeåterförening och att det med tanke på familjens dynamik krävs en tillåtande humanitär politik för att underlätta familjeåterföreningsprocessen, den fjärde principen handlar om att politiken bör underlätta för flyktingfamiljer som inte kan återvända till sitt ursprungsland att återskapa sin ursprungliga familj i Australien (Wilmsen, 2011).

Svenska studier om ensamkommande barn och deras livssituation

Följande studier belyser vikten av familjen för många ensamkommande barn och ungdomar, samt hur de upplevt att återförenas med sina familjer igen. De lyfter även socialsekreterare som en ganska passiv aktör gällande att hjälpa till i familjeåterföreningsprocesser och betonar att mer stöd behövs för ungdomarna eftersom att de upplevt ett stort ansvar vilket har varit krävande för dem vilket även resultatet av denna studie visar. Dessa texter ansågs vara relevanta i förhållande till studiens frågeställningar om hur ungdomarna upplever familjeåterförening och om deras upplevelser påverkas av utomstående faktorer.

Följande forskningsrapport är första delen av ett forskningsprojekt med stöd av Europeiska flyktingfonden som bedrivits av de tre forsknings- och utvecklingsenheterna Nordost, Nordväst och Södertörn i Stockholms län. Forskningsprojektet har behandlat ensamkommande barns livssituation och socialtjänstens arbete med dem under deras första tid i Sverige samt hur deras livssituation utvecklas över tid med fokus på deras sociala relationer. Enligt Backlund m.fl. i rapporten, *Ensam och flyktingbarn - barnet och socialtjänsten om den första tiden i Sverige*, har många socialsekreterare en föreställning om att de ensamkommande barnen besitter en enorm styrka som bygger på hopp om att en dag återförenas med sin familj. Rapporten tyder även på att ensamkommande flyktingbarn uttrycker en stark längtan efter att få återförenas med sina familjer i Sverige och uppskattar när socialarbetare hjälper till att återupprätta kontakter med sina familjemedlemmar. En av ungdomarna i rapporten berättar att han kände sig normal igen efter att hans mamma och syster kommit till Sverige. Socialsekreterare brukar enligt rapporten inte hjälpa till med att efterforska anhöriga i någon större grad. Det kan bero på flera olika orsaker enligt socialsekreterarna, till exempel att det inte anses vara deras ansvar, resursbrist eller att barnen redan har kontakt med sina familjemedlemmar. Socialsekreterarna brukar även hänvisa till att ta hjälp av sin gode man eller Röda Korset som erbjuder stöd i familjeåterförening. Några av rapportens slutsatser är att ansvaret för de ensamkommande barnen är en utmaning för socialt arbete, idag används ofta standardlösningar för målgruppen som egentligen behöver individuella lösningar utifrån vilka de är och vilka behov de har. Det behövs satsas på kunskapsmässigt och organisatoriskt stöd för att utveckla socialt arbete med ensamkommande barn (Backlund, et. al, 2012). Två år senare gavs andra delen i samma forskningsprojekt ut i form av en forskningsrapport om ensamkommande barn och ungdomar i ett longitudinellt perspektiv (Backlund m.fl, 2014). I rapporten intervjuas två ungdomar som återförenats med sina familjemedlemmar i Sverige och genom deras berättelser kan man se att det skett en rollförskjutning i familjerna som visar

sig i och med att ungdomarna fått ta mycket ansvar för sina föräldrar som behövt mycket hjälp och uppfattas som sårbara i den för dem nya miljön. I rapporten lyfts bristande stöd i övergången till vuxenlivet och i samband med familjeåterförening för ensamkommande ungdomar som ett faktum och Backlund m.fl. anser att frågorna kring familjeåterförening är dåligt belysta. I kölvattnet till det ovan nämnda forskningsprojektet författade Eva Nyberg en rapport som handlar om ett syskon som återförenas med sin bror som kom till Sverige som ensamkommande barn. Nyberg skriver om hur familjeroller förändras i samband med förlust och kedjemigration (när delar av familjen delas i två eller flera bosättningar) och lyfter frågan om det är möjligt att återskapa de ursprungliga familjerollerna efter återföreningen. I Nybergs material berättar lillasystemen om att hennes storebror var mycket trött när han först återförenats med systemen och mamman vilket kan tolkas som ett sätt för honom att gå tillbaka till sin barnroll igen, men frågan är då om föräldern har kompetens nog att klara av föräldraskapet i en helt ny miljö (Nyberg, 2015).

Marie Hessles avhandling från 2009 syftar till att undersöka hur ensamkommande barns livsvillkor och levnadssituation utvecklas i Sverige efter att de fått permanent uppehållstillstånd (PUT) och hur deras liv i deras respektive hemländer såg ut innan flykten till Sverige. Studien sträcker sig över en tioårsperiod och utfördes med både kvalitativ och kvantitativ metod. Hessle intervjuade till att börja med 100 ensamkommande barn som just anlant till Sverige, med ett frågeformulär om deras hälsotillstånd. Tio år senare gjordes en kvantitativ registerstudie av dessa 68 personer som var kvar i Sverige, utav dessa 68 valdes 20 stycken ut strategiskt för att få så stor spridning som möjligt bland informanterna som intervjuades kvalitativt. 18 av de 100 ensamkommande barnen som Hessle från början intervjuat återförenades under sin asyltid med en eller båda sina föräldrar, varav 10 förenades med sina föräldrar i Sverige, föräldrar till en del av barnen befann sig redan i Sverige och en del andras föräldrar och syskon kom så småningom till Sverige. Dessa har Hessle valt att inte gå vidare med i sin studie. Majoriteten av de ensamkommande barnen hade någon typ av släktanknytning i Sverige redan innan de själva flydde hit (52 personer av 68). Studien visar att 20 av de 68 unga personer som har fått permanent uppehållstillstånd i Sverige har återförenats med någon/några familjemedlemmar här. Dessa numer unga vuxna har påbörjat familjeåterföreningsprocessen något eller några år efter att de fått PUT, processen tar ofta flera år och familjemedlemmar anländer sällan samtidigt utan kommer ofta vid olika tidpunkter. De unga vuxna vars familjemedlemmar som kommit till Sverige konstaterades ha släktanknytning i Sverige sedan tidigare. Enligt studien har det inte skett någon familjeåterförening för de 16 unga vuxna som inte hade någon släktanknytning i Sverige

sedan tidigare. Det vill säga att det enligt studien visade sig vara en stor fördel att redan ha släkt bosatt i Sverige för att lyckas få hit ytterligare familjemedlemmar.

Syftet med Stretmo och Melanders forsknings- och utvecklingsstudie från 2013 "*Får jag vara med?*" om ensamkommande barn och ungdomar i Göteborgsregionen och arbetet med denna grupp är att samla mer kunskap om målgruppen genom att bland annat göra en kartläggning för att undersöka hur deras behov ser ut, hur asylprocessen fungerar och hur det går för barnen efter de fått sitt beslut om antingen avvisning eller uppehållstillstånd.

Ytterligare mål med rapporten var att ge barnens egna erfarenheter i förhållande till det svenska samhället fokus. De motiverar rapporten med att mer kunskap om målgruppen krävs för att förebygga ohälsa och främja integrering och välmående. Enligt deras studie oroar sig ungdomarna mycket för hur deras familjemedlemmar i andra länder har det och deras situation påverkar dem mycket. Det föräldraskap som sker på distans för en del av ungdomarna är av stor vikt för deras känsla av socialt stöd och känslomässig bekräftelse och att kunna återförenas med sina föräldrar i Sverige upplevs vara det viktigaste att få hjälp med för många av ungdomarna. Samtidigt kan krav från föräldrar försämra barnens mående och de kan känna ett ansvar för att lyckas återförena familjen i Sverige. I deras interaktionistiska, konstruktivistiska och intersektionella analys utgår de ifrån att barnens behov skapas i förhållande till andra människor och i förhållande till samhällets lagar och regler. Därmed bestäms alltså om familjeåterförening är ett legitimt behov eller ej beroende av hur asyllagstiftningen tolkas. De poängterar vikten av att se till det enskilda fallet genom ett intersektionellt perspektiv, alltså se varje ensamkommande ungdom i sin kontext, beakta klassbakgrund, etnicitet och kön och reflektera över hur de olika faktorerna kan komma att påverka just denna individs situation. En av ungdomarna som som intervjuats i rapporten vittnar om att deras liv blir mer normalt och att de kan sova bättre om nätterna efter att de återförenats med sina familjemedlemmar i Sverige.

Teoretisk referensram

I följande avsnitt presenteras de teorier och teoretiska begrepp jag valt att använda som verktyg i analysen av det insamlade materialet. Det övergripande perspektivet för uppsatsen är ett allmänt socialpsykologiskt perspektiv vilket för denna uppsats innebär att fokus ligger på att studera interaktioner mellan människor och deras omgivning (Svensson, 1992:11-12). Med det som grund har jag valt att använda rollteorin för att analysera ungdomarnas sätt att hantera de roller som de förväntas leva upp till och hur de påverkas av dem. Familj är ett starkt tema i uppsatsen och i enlighet med socialpsykologin väljer jag att se familj som en

social konstruktion och kommer använda begreppen individualitet och ansvar, samt ett kulturellt perspektiv som verktyg till att analysera relationerna och samspelet inom familjen efter återföreningen. Utöver ett socialkonstruktionistiskt perspektiv på familj kommer jag att analysera intervjuerna med hjälp av identitetsbegreppet för att kunna förklara de personliga förändringar som ungdomarna och deras familjer genomgått och som har lett till olika konsekvenser, dilemman och konflikter i deras familjerelationer och livssituationer

Rollteori

I relation till studiens forskningsfrågor angående om ungdomarna och deras familjemedlemmar genomgått någon förändring sedan den ensamkommande ungdomen kom till Sverige och om ungdomarnas upplevelser av familjeåterförening påverkas av utomstående faktorer har jag med hjälp av rollteorin kunnat förklara hur ungdomarna beskriver att både de och deras familjemedlemmar har förändrats och hur omgivningen påverkar dem och gör att de anpassar sig till den kontext de lever i.

Tommy Svensson (1992) beskriver att de yttre sociala omständigheternas effekter på människors beteende betonas i den socialpsykologiska traditionen rollteori. Begreppen inom rollteorin kommer från teatern och uttrycker hur människorna i det vardagliga sociala samspelet iklär sig och spelar olika roller som de tilldelats. Det är inte individen själv som skapar rollerna hen skall spela, utan de existerar redan i den sociala verkligheten. Individen har inte heller några större möjligheter att påverka eller förändra de roller hen spelar, rollerna består av normer och beteendeförväntningar och kommer med negativa sanktioner om individen inte spelar sin roll väl. Människor lever upp till rollerna på olika sätt beroende på hur väl medveten man är om de förväntningar som ställs på en och hur god förmåga man har att leva upp till dem. Det finns en föreställning om en given ordning som eftersträvas och skall uppnås genom att alla människor spelar sina roller enligt de regler och normer som samhället sätter upp. Den givna ordningen i samhället står för stabilitet och balans och upprätthåller ett socialt system som utgör grunden för att människorna enligt rollteorin skall kunna spela sina roller i förhållande till det. Att ta reda på hur samhällsmedlemmarna förhåller sig och agerar enligt samhällets normer och regler, som i rollteorin kallas för rollmanuskript, är av intresse. Det handlar även om att utforska varför människorna i sina roller inte improviserar och avviker från samhället i större utsträckning för att skapa obalans. En av förklaringarna till det anses vara värdegemenskapen, något som förekommer i de flesta samhällen och sociala system. Svensson (1992) beskriver innebörden av värdegemenskap som att samhällsmedlemmarna fostrats och socialiserats in i det sociala systemet och lärt sig de

prioriterade värderingar som råder och överordnade mål som eftersträvas vilket leder till överensstämmelse individerna emellan, därav gemenskapen. Individerna i samhället antar roller som är förankrade i samma värderingar och mål och hjälper tillsammans åt att bygga upp den ordning det sociala systemet önskar. I och med detta ställs specifika förväntningar på individerna i rollerna de har och de utsätts för sociala påtryckningar. Rollerna verkar förenande och integrerar individerna i samhället så länge de lever upp till dem. Rollbegreppet innebär ofta med- och motroller, exempel på var vi kan finna dem är i sociala institutioner, som enligt rollteorin är bland annat familj och äktenskap. I familjen finns tre olika roller, mamma, pappa och barn, till exempel, och varje roll har sina beteendeförväntningar och normer att leva upp till, genom att leva upp till sina roller bidrar var och en med att upprätthålla stabiliteten i det övergripande sociala systemet.

Om en individ i sin roll upplever tvetydiga och svårförenliga beteendeförväntningar från sin omgivning som innebär att det blir omöjligt att handla konsekvent har en rollkonflikt uppstått. Det finns olika typer av rollkonflikter, antingen kan en rollkonflikt uppstå på grund av motstridiga krav inom en och samma roll, det kallas då *intrarollkonflikt*. En annan typ av rollkonflikt som kallas *interrollkonflikt* uppstår om individen upplever en konflikt mellan sina olika roller. Det kan till exempel innebära att de olika beteendeförväntningar som riktas på samma person utifrån personens olika roller som till exempel, student, son och pojkvän, är svårförenliga (Svensson, 1992:78-84).

Familjen ur ett socialkonstruktionistiskt perspektiv

Genom det socialkonstruktionistiska perspektivet tillsammans med begreppen individualitet och ansvar har en dynamisk och komplex bild av familjen möjliggjorts för att kunna förklara de ensamkommande ungdomarnas upplevelser av familjeåterföreningen. Detta i och med att resultatet visar att familjroller ställs på ända och familjen inte längre ser ut som den stereotypa familjen.

I denna uppsats studeras familj som en social konstruktion och inte som en orörlig institution med gränser mot omgivningen. Det socialkonstruktionistiska perspektivet möjliggör nya dynamiska infallsvinklar på familjelivet och låter människor själva skapa familj genom att sätta ord på den, tala om var den börjar och slutar och om vad familj innebär. Det handlar om att få perspektiv på det vardagliga familjelivet i rörelse och på hur människor utformar föräldraskap och ansvarsområden i familjen samt hur könsidentiteter formas utefter vilka ramar familjen skapar för dessa. Vad familjen innebär är individuellt och varierar men många

söker närhet, gemenskap och utövar omsorg i familjen. Historikern John Gillis menar att familjen fungerar som en plats där vi kan förankra våra värderingar när världen omkring känns stor och svår att överblicka. Det är viktigt för människor att ha en tillhörighet att identifiera sig med och enligt Gillis så är vi människor beroende av någon slags sammanslutning som bygger på gemensamma värderingar vilket ofta utgör familj. Samtidigt kämpar de flesta familjer med motstridiga viljor som finns bland de olika familjemedlemmarna. Gillis hävdar att vi lever med två olika bilder av vår familj, en som finns i tanken och en som vi lever med realiteten och de är oförenliga med varandra. Den verkliga bilden av familjen är tämligen instabil men vi tänker oss gärna familjen enligt idealbilden av familj och den vill vi skydda vilket kan leda till att den realistiska familjebilden döljs (Bäck-Wiklund & Johansson, 2003).

Individualitet och ansvar

Eva Nyberg skriver om individualitet och ansvar i relation till kärnfamiljen och den utvidgade familjen. I denna uppsats kommer jag att använda mig av begreppen för att analysera ungdomarna i relation till deras familjemedlemmar då jag anser att begreppen är relevanta trots att de inte skulle kategoriseras som varken kärnfamilj eller utvidgad familj.

De flesta flyktingfamiljer härstammar från en kollektiv livsform men migrationen som familjen går igenom innebär ofta en process av förändringar i familjelivet som pågår i flera år och brukar leda till en mer individualistisk livsform. Det finns två olika sätt att se på individer i familjesammanhang, antingen ser man individen som någon med personlighet eller med karaktär. Individen med personlighet är förändringsbenägen i sina relationer till familjen vilket innebär att relationerna ständigt utvecklas. Individen uppfattas i dessa fall som en del i ett system, man anser alltså att individens förändring påverkar andra.

Förändringsbenägenheten hos individen med karaktär styrs av dennes egen vilja och är beroende av individens egenskaper, så som aggressiv, sentimental, pålitlig etc. I detta fall anses individens handlingar och förändringar pågå parallellt med familjen utan att de får konsekvenser för andra familjemedlemmar. För den karaktäristiske individen är det omgivningens förväntningar och normer om hur man skall uppträda som sätter ramarna och det är upp till individen själv att utmana förgivettagna föreställningar om plikter och roller för att uppnå förändring. I den utvidgade familjen är synen på individen med karaktär den främsta.

I kärnfamiljen ligger ansvaret för familjen gemensamt på båda föräldrarna. Kärnfamiljen ger ungdomen förutsättningar för att frigöra sig och bli vuxen. Detta blir dock mer komplicerat i den utvidgade familjen, där ligger nämligen ansvaret på alla familjemedlemmar, därför finns hierarkier för vem som beslutar vad. Hierarkierna kring vem som beslutar vad förändras allteftersom och det är inte alltid tydligt var gränserna går för att vara beslutsfattare eller rådgivare. Meningen är att de yngre familjemedlemmarna successivt skall bli mer ansvarstagande ju äldre de blir. Genom kedjemigration, som innebär att familjemedlemmar flyr i olika omgångar till samma exilland, har traditionella beslutshierarkier fått nya förutsättningar. Detta eftersom familjemedlemmen som först anlät till exillandet, oavsett kön eller ålder, har en unik kompetens genom sin kontakt med majoritetssamhället som efterkommande familjemedlemmar blir beroende av (Bäck-Wiklund kapitel 10, 2003).

Familjen ur ett kulturellt perspektiv

Att förklara kultur och vilken påverkan det har på familjen har varit av vikt för studien för att kunna svara på forskningsfrågorna som handlar om förändring, både av ungdomens livssituation och personliga förändringar den ensamkommande ungdomen respektive hans familjemedlemmar genomgått och vilka konflikter de kulturella skillnaderna som uppstått dem emellan kan skapa.

Riyad Al-Baldawi (2003) ser kultur som något rörligt som ständigt förändras i takt med att historien utvecklas och att människorna öppnar upp för andra kulturer, det handlar om traditioner, normer och seder som människor ärver och fostras in i. Han definierar kultur som en inlärningsprocess vilket medför att alla kulturer har rätt att existera, det finns alltså inga kulturer som är rätt eller fel. Individen skall själv kunna välja vilka traditioner eller normer hen vill ta fasta på eller distansiera sig från vilket kan bli en stor utmaning i ett samhälle där en viss kultur dominerar och där ett fasthållande av kulturen ger individen social styrka och legitimitet. Att vilja bryta sig loss från vissa kulturella mönster kan därför skapa konflikter med omgivningen. Detta kulturbegrepp ger oss möjlighet att betrakta kulturer i samspel med människor som lever och utvecklas och vittnar om att ju öppnare människorna är för varandra desto mer utvecklas de.

Människor definierar familj på olika sätt världen över, familj kan omfatta en hel stam, kärnfamiljen plus närmsta släkten eller bara kärnfamiljen etc, det finns många olika familjekonstellationer. Familjen som en enhet i alla dess olika skepnader har funnits med genom historien och fyllt någon slags funktion för både individ och samhälle.

Lundsbye förklarar familjestruktur som en modell för hur familjen organiserar relationer och positioner inom systemet i syfte om att uppnå stabilitet och jämvikt. Hur man väljer att positionera de olika familjemedlemmarna är kulturellt betingat eftersom människorna är påverkade av sitt lands historiska och traditionella utveckling (Ahmadi, 2003).

Identitet

Identitetsbegreppet tillsammans med identitet och migration samt etnisk identitet fungerar som verktyg till att svara på studiens forskningsfrågor om förändring av ungdomarnas livssituation och av deras personliga förändringar. De hjälper till att förklara vilka livsstilsval ungdomarna gjort och på vilka grunder de gjort sina val och hur de har lett till förändring.

Enligt Peter Berger och hans kollegor, som under 1970-talet definierade identitet i utvecklandet den tidiga varianten av modernitetsteori, är människans identitet formbar, öppen för förändring och ger utrymme för reflektion och kan särskilja det ena från det andra. Det fenomenologiska perspektivet hävdar att människor lever i olika livsvärldar som kan ses som sociala verkligheter präglade av olika norm- och värdesystem. Identiteten handlar om att kunna orientera sig mellan dessa olika livsvärldar och utveckla sin egen livsplan.

Johansson och Lalander förespråkar att se identitet som en process, något komplext som ständigt är i rörelse och tar avstånd från Erik H. Erikson idé om att identitet är något stabilt och förutsägbart, som successivt växer fram under livet och som människan till slut i bästa fall uppnår. De eftersträvar att istället använda identitetsbegreppet på ett sätt som innebär att människorna själva låter sina identiteter framträda via sina egna berättelser och olika sätt att framställa sina liv. De framhåller även vikten av att, i analys av den sociala verkligheten, hålla komplexiteten levande och i rörelse och är kritiska mot essentialistiska idéer om att identiteten skulle vara något statiskt som väntar på att bli upptäckt. Identiteten skapas i sociala sammanhang och kan likna andra människors identiteter, medan en människas livshistoria är det som utgör något unikt för individen (Johansson & Lalander, 2010:108).

Identitetsbegreppet har genom tiderna haft stor betydelse i diskussioner kring invandrare och etniska minoriteters livsvillkor när det gäller att förstå och förklara invandrade personers olika handlingar, beteendemönster, psykiska tillstånd och kulturella och religiösa föreställningar. Nader Ahmadi, doktor i sociologi, poängterar att identitetsfrågan blir aktuell när människor är i förändring antingen på social eller individuell nivå, när dess omgivning eller de själva inte längre ser sig som vanligt (Allwood & Franzén, 2000:155, 161).

Identitet och migration

Migranter har erfarenhet av att förflytta sig från den ena kulturen till den andra. En erfarenhet som underlättar föreställningen om verkligheten i och med vetskapen om att saker och ting betraktas på olika sätt beroende på tid och rum, något som anses verkligt i det ena samhället kan anses överkligt i ett annat. Insikten om att identiteter är flyktiga blir tydlig för migranter som bryter upp från sina tidigare roller. De måste lära sig att omdefiniera sin verklighet beroende på var de flyr ifrån och vart de hamnar vilket kan upplevas som att flera olika verkligheter existerar. Att bryta upp med sin tidigare roll och tillhörighet kan vara frigörande och ge en chans till att öppna upp för att individen själv kan välja hur hen vill sätta ord på sin identitet och historia. Enligt Ahmadi har migranten ett större handlingsutrymme att välja hur hen vill definiera sin identitet i och med förmågan hen har att överskrida förgivettagna kulturella identiteter, eller verklighetsbilder (Allwood & Franzén, 2000:168).

Etnisk identitet

En aspekt av identiteten som inte aktualiseras förrän en individ har möjlighet att känna tillhörighet till flera olika etniska grupper är den etniska identiteten. I länder där människor med olika etniska ursprung blandas och lever tillsammans blir frågan om den etniska identiteten mer och mer aktuell. Speciellt i de fall då man lämnar sitt ursprungsland som en person av majoritetsbefolkningen men kommer till det nya landet och plötsligt är i minoritet. För att beskriva förändringen i upplevelsen av sin etniska identitet som dessa människor går igenom finns uttrycket ackulturation. Enligt Berry och Sam handlar ackulturation om i vilken grad individen tar avstånd från eller överger sin tidigare kultur och i vilken grad individen involverar sig i det nya samhället med dess kultur och värderingar. Detta är dock inget som går hand i hand, antingen kan en individ välja att värna om sin tidigare kultur samtidigt som den involverar sig mycket i den nya eller tvärtom.

Phinney och Rosenthal förklarar etnisk identitet med hjälp dessa komponenter som följer; självidentifikation, det vill säga att man har en egen upplevelse av att tillhöra en etnisk grupp, att man känner lojalitet och tillhörighet till gruppen, positiva eller negativa attityder till gruppen, att man upplever att man delar viktiga värderingar och attityder med gruppen samt att man delar sedvänjor och traditioner tillsammans med den etniska gruppen. Phinney och Rotheram beskriver den etniska identiteten som en upplevelse av att tillhöra en specifik etnisk grupp, att ingå i ett gemensamt sätt att tänka, bete sig, känna och uppleva beroende på den etniska grupp man tillhör. Phinney och Rosenthal har justerat de teorier som redan finns om identitetsutveckling genom empirisk forskning och utvecklat en modell med fokus på

utvecklingen av etnisk identitet hos ungdomar i minoritetsgrupper eller ungdomar som växer upp i ett samhälle som inte stämmer överens med ungdomens etniska ursprung. För att ungdomen skall utveckla en självständig etnisk identitet bör ungdomen gå igenom modellens tre faser som kallas *utforskad etnisk identitet, det utforskande stadiet och internalisering*. I den första fasen, utforskad etnisk identitet, har barn och unga ännu inte utvecklat en självständig identitet. I denna fas kan de, på grund av att de tagit efter sina föräldrar, uttrycka stark lojalitet med den egna etniska gruppen. Ett annat vanligt fenomen är att barn och unga i denna fas tar avstånd från sin etniska ursprungsidentitet och hellre identifierar sig med majoritetskulturen. Det kan handla om att de tycker majoritetskulturen är bättre än den etniska och viljan av att vara som "alla andra". I princip alla ungdomar kommer till en punkt då ett stort intresse för att utforska sig själv och vilken grupp man hör hemma i växer fram, denna fas kallas den utforskande fasen. Vad som utlöser intresset kan variera, det kan till exempel handla om att ungdomen blivit utsatt för någon typ av diskriminering eller att ungdomen upptäckt att hen inte tillhör den etniska majoriteten i samhället. Det är vanligt att intresset för sitt ursprung och hur man skall förhålla sig till sin etniska identitet växer under de senare ungdomsåren. Efter denna fas av utforskande och sökande är internalisering den sista fasen i modellen för den etniska identitetsutvecklingen. När individen kommit så långt innebär det att hen funnit sitt förhållningssätt till den etniska minoritetsgruppen gällande tillhörighet och lojalitet och samtidigt kan förhålla sig till majoritetssamhället. Därmed kan man säga att den etniska identiteten har flera dimensioner och tvingar ingen att välja den ena eller den andra, man kan växla mellan flera olika etniska identiteter eller vara både och samtidigt.

Rowe och Marcia har utvecklat en teori om mogen och för tidig identitet. Det handlar i stora drag om att en individ måste genomleva någon typ av livskris och efter det valt ställning till en livsuppgift eller livsåskådning för att ha en mogen identitet. De som har vad Marcia kallar en för tidig identitet är de som inte genomlevt något liknande och inte tagit ställning till angående livsuppgift, sexualitet, religion eller livsåskådning. Med detta menar de att de som inte utforskat möjliga alternativ inte skulle ha en fullbordad identitet.

Ungdomar som växer upp i traditionella samhällen förväntas efterleva de normer och värderingar som redan finns inom släkt och familj och så sällan välja själva. Tillhörigheten till gruppen anses viktigare än att bli en självständig individ med egna åsikter och värderingar. Det gör att identitetsutvecklingen ser annorlunda ut i den typen av samhällen, till skillnad från i värsterlandet där flera olika alternativ finns att välja mellan när man formar sin identitet och väljer sin grupp tillhörighet. Ungdomar som lever i Sverige med en annan etnisk ursprungsidentitet ställs inför att lämna den utforskade identitetsfasen och att ta ställning till

sin etniska tillhörighet eftersom det svenska samhället ställer samma krav och har samma normer för dem som för ungdomar i majoritetsbefolkningen. Detta trots att deras familjer kanske fortfarande lever enligt ursprungslandets kulturella värderingar och traditioner (Frisén & Hwang, 2006:79-91).

Metod

I följande avsnitt presenteras och motiveras förberedelser inför skrivandet av uppsatsen, den valda forskningsdesignen, fallstudie, samt val av semistrukturerade intervjuer som metod för insamling av empiri. Här ges en tydlig bild av hur forskningsprocessen gått till för att ge dig som läsare inblick i genomförandet av uppsatsen.

Förförståelse

På arbetsplatsen där jag utförde min verksamhetsförlagda utbildning, höstterminen 2015, jobbade ett team specifikt med ungdomar som kommit till Sverige som ensamkommande flyktingbarn och en del av dem hade återförenats med sina familjer. Innan dess hade jag inte reflekterat särskilt över familjeåterförening som fenomen, utan föreställde mig det som något ganska okomplicerat, väl familjen äntligen kommit till Sverige. Jag hörde dessa ungdomars historier genom personalen och de fascinerade mig. Jag fick även vara med under ett familjesamtal mellan en mor och en dotter som återförenats i Sverige för inte så länge sedan och med dessa erfarenheter förändrades min förståelse av fenomenet och födde en nyfikenhet och ett intresse av att utforska familjeåterförening som ämne ytterligare. Min förförståelse utvecklades och jag fick insikt om att familjeåterföreningar kan kantas av konflikter, motstridiga förväntningar och en tung ansvarsbörda. Förförståelse är något föränderligt som är beroende av våra tidigare erfarenheter och upplevelser och det är något som påverkar det vi möter och upplever, hur vi beskriver saker och ting (Bie, 2007:67). Min förförståelse har med största sannolikhet påverkat studien i den riktning att jag ville ge en bredare och mer nyanserad bild av familjeåterföreningar än den jag tidigare haft. Det finns dock en risk för att jag med min förförståelse om att familjeåterföreningsprocessen kan vara komplicerad, mer eller mindre omedvetet specifikt sökt efter vilka komplikationer familjeåterföreningar kan innebära.

Litteratursökning

För att göra mig väl förtrogen om hur kunskapsfältet kring ämnet ser ut i dagsläget har jag läst tidigare forskning på tre teman; ensamkommande barns situation idag samt ur ett historiskt perspektiv, familjeåterförening och ensamkommande barn i relation till socialt arbete. Jag har

använt mig av sökmotorerna Supersök och GUNDA via Göteborgs Universitetsbibliotek, Google scholar och SSA (Social Services Abstracts), jag använde även SwePub i mitt sökande efter specifikt nationella studier. De sökord jag använde var *unaccompanied refugee children/minors/youth, family reunification, social work, ensamkommande flyktingbarn/ungdomar, familjeåterförening, socialt arbete*. Forskningsöversikten om ensamkommande barn författad av Brunnberg, Borg och Fridström (2011) har varit till stor nytta för att hitta tidigare forskning genom referenserna som översikten bygger på. Jag har fått fokusera på hur ensamkommande barn i andra kontexter tidigare i historien har upplevt att återförenas med sina familjer i brist på forskning kring temat på dagens ensamkommande barn i Sverige, detta är trots allt, enligt Lagnebro (1994), Myers (2000) och Ascher (2009) av stor vikt för att skapa förståelse för målgruppen idag.

Forskningsdesign

En fallstudie kan definieras som en undersökning av en specifik företeelse, vilket kan vara till exempel en social grupp, en händelse eller en person. Därmed är ett avgränsat system avgörande för fallstudiens utformning. Det avgränsade systemet utgör ämnet för studien och väljs för att det antingen är viktigt och intressant eller för att det utgör någon form av hypotes. Enligt Adelman, Jenkins och Kemmis (1983) utgör företeelsen som studeras i en fallstudie ett exempel på vad som förekommer i en större grupp människor eller händelser. Fallstudien är lämplig för att skapa större förståelse av en företeelse man är intresserad av, detta görs genom att samla in kunskap om en specifik situation, gränserna bör vara uppenbara för ett "avgränsat system", till exempel en bestämd lärare, skola eller metodik. För insamling av material och analys i en fallstudie är alla möjliga metoder användbara, från intervjuer till tester. Vid fallstudier inriktade på insikt, upptäckt och hypotesprövning lämpar sig dock kvalitativa metoder bättre. Det handlar då om att få syn på viktiga faktorer som samspelar med varandra och kännetecknar den företeelse eller situation som man koncentrerar sig på i sin studie. I och med fallstudiens specifika fokus lämpar den sig mycket bra till att undersöka hur människor hanterar olika typer av vardagliga praktiska problem utifrån ett helhetsperspektiv. Kvalitativa fallstudier är flexibla och kännetecknas även av att de är verklighetstroga, specificerande, deskriptiva med täta och omfattande beskrivningar och att de pekar på lösningar och kan förbättra praxis (Merriam, 1994:24-29).

Jag valde att göra en fallstudie för att söka svar på mina forskningsfrågor angående fem ensamkommande ungdomars upplevelser av familjeåterförening, detta för att kunna fånga

komplexiteten av situationen som uppstår och undersöka vad som är unikt just för detta fenomen (Merriam, 1994:27). Familjeåterföreningen ser jag som den sociala processen vilket utgör det specifika fallet som skall undersökas med fokus på vilken effekt det har för ensamkommande ungdomars upplevelser och erfarenheter av det samt vad det innebär för familjerelationerna. Min intention har inte varit att undersöka de ensamkommande ungdomarnas väg till familjeåterföreningen eller under vilka omständigheter ungdomen eller familjerna kommit till Sverige, inte heller vilket socialt stöd de har fått från samhället. En fallstudie inbegriper ofta både kvantitativ och kvalitativ metod, med tanke på den begränsade tiden jag som student har för att genomföra fallstudien har jag valt att endast använda mig av kvalitativa intervjuer för att samla in empiri (Bryman, 2011:74-78). Eftersom min forskningsstrategi är av kvalitativ art har fallstudien ett induktivt synsätt, det är alltså resultaten av mina intervjuer som kommer leda fram till vilken eller vilka teorier som är relevanta för ämnet (Bryman, 2011:28, 76, Merriam, 1994:27). Jag hävdar inte att denna fallstudie representerar något större urval, det är inte möjligt att generalisera ensamkommande ungdomars upplevelser av familjeåterförening eftersom det är högst individuellt (Bryman, 2011:76-77). Önskvärt hade varit att kunna gå vidare med att göra en kvantitativ undersökning utefter resultatet av den insamlade empirin från intervjuerna jag kommer att genomföra, detta för att nå upplevelserna och erfarenheterna av familjeåterförening av den större massan ensamkommande ungdomar. Denna fallstudie skulle kunna ses som ett slags förarbete för kommande forskning på samma ämnesområde.

Semistrukturerade intervjuer

Jag har valt att göra semistrukturerade intervjuer, jag gjorde en intervjuguide med teman som var relevanta för ämnet (se bilaga). Eftersom fallstudien ämnar att intervjua flera olika personer om samma specifika ämne är semistrukturerade intervjuer till ens fördel då det blir lättare att jämföra informanternas svar när det finns möjlighet att relatera svaren till olika teman och frågor i intervjuguiden (Bryman, 2011:415-416). Först berättade jag lite om uppsatsen och sedan bad jag dem att berätta om sig själva och ställde frågor om hur länge de bott i Sverige, hur de bor och vad de gör om dagarna för att kunna presentera dem i ett sammanhang. De teman jag utgick från var familj och dess innebörd, här fick intervjupersonerna fritt berätta om vad familj är för dem och vilka som ingår i deras familj samt vilka roller familjemedlemmarna hade innan flykten. Nästa tema var familjeåterföreningen och ungdomarna fick berätta hur de upplevde att träffa sin familj igen och om det förändrade deras individuella livssituation och i så fall utveckla hur. Tredje temat

var återskapandet av familjen, i detta tema fick ungdomarna berätta om hur familjen lever tillsammans nu och om de ser på sina familjemedlemmar på samma sätt som förr eller om synsättet förändrats. Det sista temat handlade om framtiden och ungdomarna fick berätta om hur de vill att deras relation till familjen skall se ut framöver. På detta sätt hoppas jag att jag lyckats undvika alldeles för specifika frågeställningar som kan riskera att begränsa möjligheterna för nya synsätt och att jag har fångat deras perspektiv och egna upplevelser av sin situation (Bryman, 2011:419-420). I resultat och analysdelen har jag valt att analysera vissa teman mer flitigt än andra, detta på grund av att jag dels lyckats nå mer empiri utifrån dem samt att jag funnit dem mest relevanta för ämnet. Fördelarna är många med kvalitativa intervjuer, anledningen till att jag valt just den metoden för denna fallstudie är bland annat att flexibiliteten i insamlingen av empirin är betydelsefull för att komma nära personernas upplevelser av fenomenet. Flexibiliteten som kvalitativa intervjuer ger möjlighet till möjliggör även att intervjupersonerna själva kan medverka och styra innehållet i den riktning som är mest aktuell för dem (Bryman, 2011:415). Detta anser jag är högst relevant eftersom det är deras upplevelser som är ämnet för min uppsats. Ytterligare en fördel är möjligheten att gå på djupet i ämnet, det finns utrymme att ställa spontana följdfrågor som kan leda till en bredare förståelse utefter vad intervjupersonerna berättar.

Urval

Urvalet har varit målinriktat för att matcha intervjupersonerna med mina forskningsfrågor (Bryman, 2011:392). De kriterier som ungdomarna valts ut efter har varit att de skall ha kommit till Sverige som ensamkommande barn, det vill säga själva utan vårdnadshavare eller annan omsorgsperson innan de fyllt 18 och att de skall ha återförenats med minst en familjemedlem i Sverige men behöver inte nödvändigtvis ha gjort det innan de fyllt 18. Jag hittade två intervjupersoner genom att kontakta ett behandlingsföretag där ensamkommande ungdomar bor i träningslägenheter, det var i sin tur deras samordnare och behandlingspersonal som tillfrågade de ungdomar som har erfarenhet av familjeåterförening om att delta i intervju. Två av de andra intervjupersonerna fick jag kontakt med genom Sveriges Ensamkommande Förening, i det fallet var det föreningens vice ordförande som tillfrågade två ungdomar för intervju. Den femte intervjupersonen fick jag kontakt med genom mitt personliga nätverk, men jag har ingen tidigare personlig relation till någon av ungdomarna. Urvalet är anpassat efter den begränsade tid som finns till förfogande för att skriva en kandidatuppsats, det hade varit önskvärt att genomföra denna studie med en större population för att fånga fler ungdomars upplevelser och erfarenheter.

Genomförande av intervjuer och bearbetning av materialet

Fem intervjuer om ca 45 minuter till 1, 5 timme har legat till grund för denna fallstudie. En intervju gjordes över telefon, de övriga fyra genomfördes ostört i grupprum på bibliotek och universitet samt i ett tomt personalrum på en högstadieskola under påsklov. Telefonintervjun spelades in genom en app på min telefon som tyvärr inte fungerade, endast de åtta sista minuterna hade sparats. Under den intervjun antecknade jag dock för hand så mycket jag kunde så intervjun gick inte helt förlorad. De övriga intervjuerna spelades in genom ett datorprogram på min dator och jag transkriberade dem ord för ord, tystnad markerade jag med flera punkter, skratt eller hummanden antecknade jag också. Jag tog hjälp av transkriberingsprogrammet, *InqScribe* (<http://www.inqscribe.com>), och transkriberade intervjuerna så snart jag kunde vilket varierade från samma dag till högst två dagar senare. Transkriberingen resulterade i 50 sidor text som jag kontinuerligt analyserade genom narrativ analysmetod och tematisk analysmodell. Först kodades det transkriberade materialet utifrån intervjuguiden, jag samlade återkommande nyckelord i intervjupersonernas utsagor och sorterade koderna beroende på vad som sagts när under intervjuguidens teman (Bryman, 2001:523-525). Jag använde den narrativa analysmetoden för att den, enligt Bryman (2011:527), anses vara passande för analys av kopplingarna mellan människors beskrivningar av sin situation i dåtid, nutid och framtid och hur de upplever sina roller i dessa skeenden samt vad sammanhanget har eller har haft för betydelse i dessa situationer och för människornas roller. Jag ansåg att föregående beskrivning stämde överens med vad jag ville få ut av empirin för studien. Vidare använde jag den tematiska analysmodellen vilket innebär att jag lade fokus på *vad* som sagts i intervjuerna och inte *hur* det hade sagts. Enligt Bryman (2011:528) finns inget tydligt tillvägagångssätt för hur en tematisk analys skall genomföras, bakgrunden till den tematiska analysmetoden är tämligen diffus men med inspiration från det exempel Bryman ger på en generell strategi för tematisk analys som utvecklats vid *National Center for Social Research* i Storbritannien, utfördes den tematiska analysen genom att jag identifierade återkommande centrala teman och subteman utifrån det kodade materialet som ledde mig in på vilka teorier som var relevanta för ämnet, dessa redovisas senare i resultat och analysavsnittet. Jag delade även upp materialet i två huvudkategorier, *familj* och *identitet*, och använde de dokumenten som en bank att hämta empiri ifrån när jag skrev analysen. Efter att intervjun avslutats gav jag intervjupersonerna en BIO-check på 100 kronor som tack, detta för att visa min uppskattning och tacksamhet utan att ersättningen skulle kunna tas för en muta inför intervjun.

Avgränsningar

Min intention med denna studie är att ge en fördjupad bild av hur ensamkommande ungdomar kan uppleva familjeåterförening och inte en generell bild av ämnet.

Fallstudien ämnar att undersöka upplevelserna för den familjemedlemmen som först kom till Sverige som ensamkommande barn. Det handlar alltså inte om att undersöka syskon eller föräldrar till ensamkommande barns upplevelser av att återförenas med sin familjemedlem i Sverige även om det hade varit av stort intresse att även intervjua dem. På grund av det begränsade utrymmet och tiden som ges för en kandidatuppsats valde jag att endast lyfta de ensamkommande ungdomarnas perspektiv.

Validitet och reliabilitet

Det råder motstridiga åsikter om hur man skall förhålla sig till de två begreppen reliabilitet och validitet i kvalitativ forskning. Vissa menar att de har sina rötter i positivismen och begränsar den skapande kvalitativa forskningen medan andra kvalitativa forskare har utvecklat nya begrepp som mäter samma saker men som de påstår passar kvalitativ forskning bättre. Kvale och Brinkmann (2014:295-296) har valt att formulera om begreppen för att göra dem relevanta i intervjuforskning. Reliabiliteten handlar om tillförlitligheten av innehållet i studien och talar om i vilken grad det är möjligt att repetera studien och ändå uppnå samma resultat. För denna studie har inte reliabiliteten varit mitt huvudfokus, detta på grund av att det är subjektiva upplevelser som studeras och att relationen mellan mig som student och ungdomarna som intervjupersoner spelar roll. Det går inte att garantera att ungdomarna skulle vara på samma sätt om en annan person hade intervjuat dem. I kvalitativ forskning kan inte resultaten mätas i siffror vilket komplicerar relevansen för begreppet validitet i kvalitativ forskning. Istället för att mäta siffror koncentrerar man sig på att man verkligen har undersökt det man påstår sig undersöka och att det utgör validiteten i kvalitativ forskning. I denna studie vågar jag påstå att validiteten är hög i och med att jag har fått svar på mina forskningsfrågor och jag har studerat det fenomen som fallstudien ämnar studera och inget annat. Under skrivprocessens gång har jag gjort en så kallad deltagarvalidering då jag har mailat intervjupersonerna utkast från uppsatsen med citat och min analys av dem för att få dem godkända. Detta för att vara säker på att jag har uppfattat dem rätt och kan ge en så tillförlitlig bild av deras upplevelser som möjligt (Kvale & Brinkmann, 2014:236). Deltagarvalideringen besvarades av tre av de fem intervjupersonerna, dessa tre hade inga invändningar på vad som skrivits men uttryckte uppskattning för texten och en av dem uttryckte att den givit hen tydligare perspektiv på vad vi talat om i intervjun vilket skulle kunna ses som ett stort mått av

validitet. Trots allt är det min tolkning av deras berättelser som presenteras vilket gör det omöjligt att garantera total autencitet.

Etiska reflektioner

Att framställa en vetenskaplig skrift är ett privilegium man som forskare har, i relation till de personer som undersöks i studien är det viktigt att reflektera över hur maktassymmetrin mellan forskare och forskningsdeltagare kan påverka relationen emellan de två. Även om intentionerna är goda och man inte avsiktligt drar nytta av sin maktposition kan man omöjligt garantera att båda parter skulle vara jämlika. Det var trots allt jag som författare av uppsatsen som höll i intervjun, bestämde vilka frågor som skulle ställas och avgjorde vilka frågor som skulle följas upp och när intervjun skulle avslutas, även om jag tog hänsyn till tiden och till om jag fick känslan av att de var färdiga för att gå. Situationen var oundvikligen i mina händer vilket gjorde att jag hade övertaget och jag är medveten av att det finns en risk att de har svarat utefter vilka svar de trott att jag ville ha. Även i efterhand var tolkningsföreträdet mitt, vilket satte deltagarna i en utsatt position med risk för att känna sig missuppfattade (Kvale & Brinkmann, 2014:51-53). Jag gjorde mitt bästa för att minimera riskerna som kommer med maktasymmetrin genom att jag för det första utformade intervjuguiden på ett förutsättningslöst sätt, försökte vara så lyhörd som möjligt och var noga med att fråga intervjupersonerna om jag uppfattade dem rätt, dessutom gjordes en deltagarvalidering.

Ungdomarna som jag har intervjuat har delat med sig av personliga upplevelser och erfarenheter, därför kändes det oerhört viktigt att tolka dem rättvist och få dem att känna sig respekterade och uppskattade av mig som student och i behov av något som är deras personliga tankar och känslor. Jag var mån om att kunna visa detta på ett konkret sätt, därför valde jag att efter intervjun var färdig ge var och en av dem en BIO-check på 100 kronor utan att ha lovat dem någon ersättning från början. För att inte kräva dem på allt för privat information eller riskera att kränka deras integritet, vilket det är krav på att undvika enligt forskningsetiken, poängterade jag att de när som helst får avbryta intervjun eller avböja att svara på frågor (Bryman, 2011:137). I efterhand reflekterade jag dock över att BIO-checken i och för sig visst hade kunnat påverka dem till att inte våga dra sig tillbaka i efterhand när intervjun var över. Då fanns risk att de kände sig skyldiga att fullfölja sitt deltagande på grund av att de redan tagit emot BIO-checken. En alternativ lösning hade varit att skicka dem ersättningen via post efter att uppsatsen examinerats och chansen att dra sig ur inte längre

fanns för att undvika risken av att de skulle känna att de stod i någon slags tacksamhetsskuld till mig.

Av respekt till intervjupersonerna och med hänsyn till de forskningsetiska principerna uppfylldes informationskravet och samtyckeskravet genom att jag utformade ett informationsbrev och en samtyckesblankett som de fick ta del av (Bryman, 2011:131-132). I informationsbrevet gav jag information om vad uppsatsen kommer att handla om och anledningen till varför jag vill göra intervjuerna. I blanketten om informerat samtycke gav jag information om vad deras deltagande innebär och bad om deras samtycke att delta. Innan intervjuerna genomfördes skickade jag ett informationsbrev via mail till samtliga intervjupersoner. I telefonintervjun upprättades ett muntligt informerat samtycke, i de övriga fyra fallen fick ungdomarna signera två exemplar av en samtyckesblankett, en som de fick behålla och en som jag behöll (se bilagor). I enlighet med kraven för det informerade samtycket har jag valt att inte nämna några orter eller namn på platser för att i största mån värna om ungdomernas anonymitet, ungdomarna har så klart även fingrerade namn i uppsatsen. Däremot har jag inte kunnat garantera deras anonymitet till fullo, speciellt inte för ungdomarna gentemot deras samordnare och behandlare där risken är stor att de kommer bli igenkända. För att enligt konfidentialitetskravet garantera att inget material från intervjuerna eller uppgifter om ungdomarna läcker ut till obehöriga har jag förvarat materialet i min privata dator under hela processen, detta kan jag dock inte lova till hundra procent i och med de risker som finns med dagens teknik samt att datorn skulle kunna bli stulen. Nyttjandekravet uppfylls genom att jag inte på några sätt kommer att använda mig av det empiriska materialet på annat än för uppsatsens ändamål, så snart uppsatsen är färdigställd och kursen är avslutad kommer jag att radera allt transkriberat material (Kalman & Lövgren, 2012:13-14). Jag har litat på samordnare och behandlares omdöme vad det gäller att intervjua ungdomarna bor i träningslägenheter och är införstådd med att de kan ha påverkat urvalet. Vad det gäller ungdomarna som jag fick kontakt med genom Sveriges Ensamkommande Förening är jag medveten om att påverkan från styrelsens vice ordförande som valde ut intervjupersoner till mig kan ha varit avgörande för att ungdomarna skulle ställa upp. I det fallet var vice ordförande min initiala kontakt som i sin tur kontaktade ungdomarna som hen sedan hänvisade mig till. Om dessa ungdomar på något sätt kan tänkas vara i beroendeställning gentemot vice ordförande kan jag inte uttala mig om, men visst är det en eventuell risk som måste beaktas. Den ungdom som jag fick kontakt med genom mitt personliga nätverk fick förfrågan att delta i intervju av sitt yngre syskon som är elev till min mamma. I det fallet

tänker jag inte att det finns någon risk för att intervjupersonen i fråga skulle vara utsatt för någon risk i form av beroendeställning gentemot varken mig eller min mamma eftersom hen inte har någon personlig relation till någon av oss.

Resultat och analys

I avsnittet som följer presenteras intervjupersonerna och det empiriska materialet från intervjuerna analyseras med teorier och teoretiska begrepp som jag genom empirin funnit relevanta. Ungdomarnas upplevelser av familjeåterföreningen förklaras med hjälp av ett socialkonstruktionistiskt perspektiv på familj och begreppen individualitet och ansvar. Vad som påverkar deras upplevelser av familjeåterförening och förändringarna av ungdomarnas individuella livssituationer i förhållande till familjeåterförening analyseras med hjälp av ett socialpsykologiskt perspektiv på identitet och etnisk identitet samt rollteori. Studiens frågeställningar som detta avsnitt ämnar att besvara har varit; Hur har dessa ensamkommande ungdomar upplevt återföreningen med sin familj? Har respektive familjemedlem genomgått någon förändring sedan det ensamkommande barnet kom till Sverige, i så fall hur? Förändras ungdomarnas livssituation när familjen kommer till Sverige, i så fall hur? Vad påverkar de ensamkommande ungdomarnas upplevelser av familjeåterförening?

I boxen nedan redovisas de centrala teman och subteman utifrån den tematiska analysen av empirin.

Familjen	Livssituation	Identitet	Familjeåterförening
<ul style="list-style-type: none"> - Familjen är allt - Obeskrivligt - En del av mig - Stor betydelse - Vilsen utan familj - Övergripande ansvar för familjen - Trygghet att vara tillsammans - Förväntningar på mamma 	<ul style="list-style-type: none"> - Individualitet - Svårt att behålla kultur och tradition - Förändrats mycket p.g.a. nytt land - Förändring - Självständighet - Ansvarstagande - Blev fri - Eget liv - Ensamhet 	<ul style="list-style-type: none"> - Individualitet - Personlig förändring - Självständighet - Påverkad av svensk kultur - Olika roller beroende på vem man är med. - Sökandet efter sig själv - Oro inför hur familjen skall reagera på att man förändrats 	<ul style="list-style-type: none"> - Tuff och svår situation - Tidskrävande - Familjen förändras - Förväntningar från familjen - Ansvarskrav skapar stress och press - Vill inte göra mamma besviken - Ombytta roller - Konflikter p.g.a. kulturkrock - Hopp om bättre liv - Utmaning att lära sin mor

Presentation av ungdomarna

Noriko fyller 20 i år och kommer från Afghanistan men är uppvuxen i Iran. Hon har bott i Sverige i tre år och bor själv i en lägenhet och studerar svenska som andra språk. Noriko gillar japansk kultur och är feminist. Hennes familj kom till Sverige i februari 2015.

Daud är 21 år och kommer från Somalia. Han har bott i Sverige i sex år och bor själv i en lägenhet och går andra året på gymnasiet. Han pluggar just nu även till att ta körkort, annars gillar han att träffa vänner och se dokumentärfilmer på fritiden. Dauds mamma kom till Sverige 2013.

Khadem är 20 år och kommer från Afghanistan. Han har bott i Sverige tre och ett halvt år och bor själv i en lägenhet och går sista året på gymnasiet. Khadem gillar datorer och att träna thaiboxning på fritiden. Hans familj kom till Sverige 2013.

Haroon är 18 år och kommer från Afghanistan. Han har bott i Sverige i tre år och bor tillsammans med sin mamma, två bröder och en syster i en lägenhet och går första året på gymnasiet. På fritiden spelar han gärna volleyboll, tränar thaiboxning och jobbar extra på ett asylboende. Haroons familj kom till Sverige i december 2015.

Diego är 19 år och kommer från Afghanistan. Han har bott i Sverige i fem år och bor tillsammans med sin mamma och tre systrar i en lägenhet och går andra året på gymnasiet. Han är fotbollsintresserad, gillar även att spela volleyboll och umgås med vänner på fritiden. Diegos familj kom till Sverige i augusti 2015.

Första tiden efter familjeåterföreningen

Samtliga ungdomar berättar om att de har fått ta mycket ansvar för sin familj när de kommit till Sverige. Första tiden efter familjeåterföreningen beskrivs som en väldigt stressig, tuff och svår tid för fyra av de fem ungdomarna som jag intervjuade. Att ansvara för sina familjemedlemmars situation i det nya landet har inneburit att ungdomarna har fått avstå från skolan för att kunna följa med familjemedlemmar till olika myndigheter, skola och vårdcentral för att etablera dem i det nya samhället. Två av ungdomarna berättar att de missat ett helt år i skolan i samband med att deras familjer kom till Sverige. En av ungdomarna säger att det var helt oproblematiskt att ta på sig ansvaret för familjen och hjälpa dem att etablera sig. Detta tyder på att de efterkommande familjemedlemmarna blir beroende av den kompetensen om samhället som de ensamkommande ungdomarna redan besitter vilket ställer krav på ungdomarna om att ta över det ansvaret för familjen som föräldern tidigare haft, kompetensen väger mer än vilket kön eller ålder familjemedlemmen har och beslutshierarkierna inom familjen förändras på grund av att familjerna måste socialiseras in i det nya samhället (Bäck-Wiklund & Johansson, 2003:206-207).

Khadem berättar om sina upplevelser av första tiden efter familjeåterföreningen vilket är ett talande exempel för ovanstående analys:

Det var jättesvårt faktiskt, när dom kom hit så var det jättesvårt för mig för samtidigt jag hade skolan också med massa uppgifter [...] Det finns så jävla många andra grejer precis när man har kommit; skriva in på vårdcentralen, boka massa tider med Migrationsverket, massa tider asså där och fixa mycket med skolan och jag visste ingenting om det att man ska skriva in sig där och där och där och det, så dom pappersgrejerna var jättesvårt för mig och jag gick till soc och ba kan dom inte få personal som kan hjälpa dom? [...] Så jag hade jättemycket ansvar för alla tre och jag visste inte riktigt hur kan jag lösa det. Jag var hela tiden med min morsan och hon kunde inte hitta vägarna allting var nytt här med spårvagnarna och sådär. Så hon var lite rädd också att åka ensam så jag var med dom hela tiden. Det var väldigt svårt för mig faktiskt tills dom lärde sig litegrann.

- Khadem

Noriko berättar om stressen och om hur tidskrävande det är att axla rollen som företrädare för sin familj efter familjeåterföreningen:

Vet du, jag måste anmäla min familj till socialtjänsten, jag måste följa dom varje gång som dom åker till socialtjänsten, dom behöver tolk, dom kan inte hitta adressen i början. Kommer nåt brev dom kan inte förstå vad det innebär och varje tid hos läkare hos tandläkare hos psykolog hos skolan hos allting jag måste följa dom första gång, jag måste anmäla dom till skatteverket för att få personnummer, jag måste registrera dom i skolan, jag måste registrera dom på vårdcentral och, eh, för att dom göra hälsokontrollen och, eh, jag måste registrera dom i en adress till dom för dom i folkboken. Och dom är fem personer, fem personer! Jag måste göra allting för fem personer.

- Noriko

Oavsett familjemedlemmarnas kön och ålder utses de ensamkommande till den med övergripande ansvar för familjen. I och med det ansvar ungdomarna tar på sig när familjen anländer förändras familjens vardagsliv och ungdomarna blir föräldrarnas företrädare i det för dem okända landet. Ungdomarna ringer och bokar möten, ser till att passa tider och tolkar språk mellan myndighetspersoner och sina familjemedlemmar. Det är exempel på sysslor i det nya vardagslivet som formar om familjrollerna och ger nya perspektiv på både föräldra- och könsidentiteter (Bäck-Wiklund & Johansson, 2003:21-22).

I följande citat berättar Haroon om hur han fick lära sina småbröder att hjälpa till mer hemma efter familjeåterföreningen vilket exemplifierar en av vardagslivets nya sysslor och hur könsrollerna formas om i förhållande till den nya kontexten:

I mitt hemland, kvinnorna brukar göra mer i hemmet och mannen ligger på sängen som en kung. Mina bröder hade svårt att hjälpa till hemma i början men jag försökte lära dem att det är inte så här. Nu hjälper de till mer.

- Haroon

Bostadssituation och ansvarsfördelning

Ungdomarna hade alla vant sig vid att leva själva i egna lägenheter innan familjen kom till Sverige. Två av ungdomarna flyttade ihop med sina familjer när de kom, de tre övriga bodde kvar i sina lägenheter. Daud hade önskat bo tillsammans med sin mamma, men fick inte möjlighet till det, Diego hade önskat fortsätta bo själv men fick inte möjlighet till det. Haroon var glad över att få flytta ihop med sin familj. Khadem och Noriko var nöjda med att få bo kvar själva i sina lägenheter. Ungdomarna har alla olika viljor vad det gäller att bo

tillsammans med sina familjemedlemmar eller inte. Noriko beskriver sina känslor kring det så här:

Jag tycker om min familj, jag vill ha kontakt med dom, jag vill umgås med dom men jag kan inte bo med dom. Jag vill ha mitt eget utrymme, min egen tid. Och jag vill att ha egen tid att spara min energi. Jag har vant mig under dessa tre år att bo ensam och ha eget privatliv.

- Noriko

Citatet tyder på hur Noriko har vant sig vid den svenska individualistiska livsformen och vill bevara den genom att fortsätta bo själv. Nedan berättar hon även om hur familjen reagerat på ett drag av hennes individualitet. Vad Noriko gör är att agera som den karaktäristiske individen som börjat leva efter det nya landets normer och förväntningar och därmed utmanar hon familjens förgivettagna föreställningar om hur hon bör bete sig (Bäck-Wiklund & Johansson, 2003:204).

Att en ung person kan handla för sig själv och klara sig är jättevanligt här, men i Iran finns det inte. I Afghanistan och Iran måste barnen offra sig för mamma och pappa och jag tycker inte det är okej att en generation måste offra sig hela tiden för någon. Om min familj förstår att jag har pengar och dom har problem och jag inte ger till dom säger dom att jag är dålig och snål.

- Noriko

Vad som händer i den här typen av situationer är att det uppstår en interrollkonflikt i och med att ungdomarna slits mellan att vara i den roll de iklätt sig i sin nya svenska livssituation, som innebär självständighet och individualiet, och rollen i relation till sina familjer som en del av ett kollektiv där alla ansvarar för varandra och de yngre förväntas offra sig för de äldre (Svensson, 1992:84).

Daud berättar om sina upplevelser kring en liknande situation där han vill ansvara för sin egen ekonomi och förväntar sig att hans mamma skall göra detsamma, medan mamman förväntar sig att Daud skall bidra till hennes ekonomi eftersom att det är den typen av förväntningar hon har med sig från Somalia.

Pojkarna, eller barnen (i Somalia) dom ska lyssna på familjen och om dom har pengar då ska du ge dom hela tiden. Jag inte gjort det, och mamma inte förstår, hon vill att jag ska hjälpa hennes familj och jag säger du har ju din egen ekonomi, då om du vill skicka från din du kan göra det

men jag har ju mina egna saker som jag använder min ekonomi till så du kan använda din [...] För någon som inte har haft självständighet är det svårt att lära på kort tid, såhär gör man.

- Daud

Dessa två citat säger en del om familjestrukturen i ungdomarnas familjer, genom ett kulturellt perspektiv kan man se hur fördelningen av roller och makt i familjen har förändrats sedan familjen återförenades. Nu är Noriko och Daud vuxna och självständiga till skillnad från när de lämnade sina hemländer i mitten av tonåren. De har dessutom integrerats i det svenska samhället vilket gör att deras maktpositioner förstärkts i och med att familjerna är beroende av deras nyvunna kompetens och det är ungdomarna som lär föräldrarna (Ahmadi, 2003:110). I följande citat berättar Khadem om hur även han upplever att familjerollerna ställs på ända när familjeåterförening sker.

Alltså barn har den största rollen i familjen när dom kommer hit, det är jättemycket press på dem att dom ska komma ihåg allting, att dom ska översätta allting rätt, att man ska inte missa nånting. Dom behöver också en tid att vara barn, som kan vara lite lugnare. men dom grejerna gör också att, eeh, jag känner folk som fick ta mycket press också, dom kunde inte klara den här pressen, det blev inte bra.

- Khadem

Om att växa upp parallellt med sin familj

Flera av intervjupersonerna berättade om en oro de kände inför att träffa sina familjer igen på grund av att de förändrats sedan de sågs sist. Ur ett rollteoretiskt perspektiv kan man tolka det som att ungdomarna inrättat sig i nya roller i enlighet med de beteendeförväntningar och sociala påtryckningar som riktas mot dem här. De klär sig mer västerländskt, har växt upp från barn till vuxna och skapat ett liv på egen hand i ett nytt land och följer de regler och normer som råder och blivit en del av den värdegemenskap som finns här (Svensson, 1992:80). De är inte desamma som när de såg sina familjer sist.

Jag visste inte hur jag skulle behandla min familj efter tre år, jag var orolig om mamma, hur min mamma skulle reagera när hon ser mig utan slöja och i andra kläder. Och jag hade förändrats mycket fysiskt sätt. Jag visste inte hur min mamma reagerar jag var orolig om det och jag var mycket spänd att träffa mina systrar.

- Noriko

Daud reflekterar över hur han hade förändrats som person under tiden i Sverige innan han återförenades med sin mamma:

Jag var typ inte någon mammas pojke mer jag var självständig, jag lärde mig det svenska samhället, jag har blivit mer självständig, jag har mitt eget liv.

- Daud

Ur intervjuerna kan man utläsa ett spår av hur ungdomarna gått från en kollektiv livsform till en allt mer individualistisk livsform och hur de på egen hand har förändrats medan deras familjer bott kvar i ursprungslandet eller i ett annat transitland. De ses som karaktäristiska individer som förändrats av påverkan från omgivningen och deras förändring har skett parallellt med familjen under tiden de levt isär. Det är först när de efter återföreningen skall lära känna varandra på nytt som ungdomarnas förändrade personligheter börjar påverka andra familjemedlemmar (Bäck-Wiklund & Johansson, 2003:204-205).

Splittrad värdegrund

Enligt John Gillis idé om familjen är den en plats för tillhörighet som bygger på samma värderingar (Bäck-Wiklund & Johansson, 2003:22). Efter så lång tid separerade från varandra borde det var något som ungdomarna och familjerna saknat, men vad som händer i dessa fall är att familjen återförenas och upptäcker att de inte längre delar samma värdegrund. I följande citat beskriver ungdomarna att det skett en förändring i vad familjen värderar.

I början hon träffade inte många invandrare och hon trodde bara hennes döttrar hade tagit av slöjan och hon var jättearg på oss hela tiden och tjatade om slöjan. Hon sa ni är jätteytliga personer ni tappar er kultur bla bla bla hon hela tiden tjatade [...] När hon vill hota oss, jag och mina systrar, eeh hon säger ok, om ni gör allting som ni vill jag ska åka tillbaka till Iran och aldrig komma att träffa er.

- Noriko

Såklart den svenska kulturen har påverkat mig på nåt sätt jag tänker kanske lite svenskt ibland. Men dom är fortfarande afghanska kvinnor kanske, jag vet inte, jag kan inte sätta ord på det, det är svårt.

- Diego

Trots att de inte längre delar det som Gillis beskriver som grunden för vad som håller ihop en familj förklarar fyra av fem ungdomar den biologiska familjen som oerhört viktig, som en del av dem och samtliga upplevde en stor trygghet att numer veta var familjen är och hur de har det. Gillis menar dock att det alltid finns två olika bilder av familj, det är mycket möjligt att det är bilden av familj som enligt Gillis finns i tanken som ungdomarna delar med sig av i intervjuerna och att familjerna i realiteten kanske ser annorlunda ut vilket gör det hela mer komplext.

När Daud berättar om sin nya svenska familj som han har haft kontakt med i ett och ett halvt år, beskriver han dem som om de är hans familj för att de bryr sig om honom och gör honom glad, de lyssnar på honom. I och med att Daud känner sig mer som svensk skulle detta enligt Gillis kunna tolkas som att han identifierar sig med och känner tillhörighet med den svenska familjen eftersom de delar samma värdegrund och att det är vad som enar dem. Då kan man tolka splittringen som uppstått mellan honom och hans mamma uppstått som en konsekvens av att de inte längre delar samma värdegrund och därför inte känner samma tillhörighet till varandra (Bäck-Wiklund & Johansson, 2003:22).

Motstridiga förväntningar

Ett återkommande tema i intervjuerna med ungdomarna har varit utmaningen av att vara sig själv och fortsätta leva upp till det liv som de byggt upp i Sverige utan att såra sin mamma som har andra beteendeförväntningar på ungdomarna som bottnar i de normer och värderingar som råder i ursprungslandet och inte stämmer överens med hur ungdomarna vant sig att leva här. Det handlar om att ungdomarna upplever svårförenliga beteendeförväntningar från sin omgivning och en rollkonflikt uppstår (Svensson, 1992:83). Ungdomen och föräldrarnas värderingar och mål i livet är inte längre förankrade i samma värdegrund.

Mamma lägger sig i mycket och som afghansk kille ska man respektera sin mamma till 100 % och jag har gjort det skulle jag säga, men om man frågar min mamma kanske hon skulle säga 0 % (skratt) [...] Jag vill inte att hon ska må dåligt utav saker som jag gör, men jag tycker inte att hon ska lägga sig i vad jag gör därför krävs det att man ska kunna anpassa sig till situationen.

- Diego

Ungdomarna berättar även om strategier de utvecklat för att hantera dessa situationer, Diego pratar ovan om att kunna anpassa sig, andra strategier som nämnts i intervjuerna har varit att

steg för steg förbereda sin mamma inför att berätta om pojk/flickvän till exempel eller att ljuga för att hålla mamma lugn vilket till slut blev ohållbart.

Det har varit svårt, det har varit himla svårt. Jag har, eh, kämpat mellan bilden av att vara storebror [...] Antingen ska man va en storebror, en som kan nästan allt och ta ansvar över situationen, och en som ska vara förebild och en som ska vara ledsagare [...] man försöker hitta sig själv mellan de ramarna [...] Jag har förändrats ganska mycket, när jag är hemma då är jag en annan människa, eh, det blir nästan som att man känner sig som en hycklare (skratt), men det är på ett positivt sätt. Ehm, jag är en bra son hemma, men när jag är ute så ska jag va en ganska stark person som kan stötta på nåt sätt, till exempel i hemmet och sen när jag är med annat folk, yttre folk så är jag den person som jag har varit tidigare.

- Diego

Ungdomarna om livsstilsval

Samtliga ungdomar berättar om hur de påverkats av den svenska kontexten och hur det har förändrat deras syn på religion, tradition och livet i stort. Något de flesta av dem nämner fler än en gång är självständigheten de utvecklat och att de känner sig fria att kunna välja hur de vill leva sina liv. Flera av dem nämner även att de numer har mål för framtiden vilket de inte haft innan de kom till Sverige. Det var ingen av ungdomarna som uttryckte någon form av lojalitet, stolthet eller tillhörighet till sin ursprungliga etniska identitet. En av ungdomarna berättar att det var svårt att som barn behålla sin kultur och sina traditioner från hemlandet när han kom till Sverige vilket tyder på att han var i en fas för utforskad etnisk identitet, som Phinney och Rosenthal kallar det. Han hade alltså inte behövt reflektera över sin etniska identitet i ursprungslandet, det blev inte aktuellt förrän han stötte på människor med andra etniska tillhörigheter och hade möjlighet att välja en ny grupptillhörighet (Frisén & Hwang, 2006:89).

Khadem berättar om hur han själv tagit ställning till religionen och skapat sitt eget sätt att tro på efter att han kommit till Sverige vilket kan ses som en del av hans etniska identitetsutveckling:

Vi brukade också be fem gånger per dag, jag har inte gjort det, det är vissa eeh va heter det, det är vissa regler i religion som jag inte följer hela tiden [...] Jag tror fortfarande fast min utsikt har ändrats mycket, jag tror på Gud fortfarande och jag säger att jag är muslim fortfarande men dom

andra kanske inte tycker så. [...] Jag har hittat mitt sätt men jag säger inte att inte är muslim, jag är det och jag tror på det men jag tycker att man behöver inte följa alla reglerna, så..

- Khadem

I kommande citat blir det tydligt hur även Daud i förhållande till etnisk identitet har tagit ställning angående religion och livsåskådning idag och skulle enligt Rowe och Marcias teori tyda på att han utvecklat en mogen identitet. Han reflekterar även över hur hans mamma och släktingar i Somalia anser att han lämnat sin ursprungliga identitet för den svenska men att han själv tycker att han fortfarande är samma person. Det kan tolkas som att Daud använt sig av de möjligheter att forma sin identitet och välja tillhörighet som det nya samhället gav honom vilket kanske inte hade varit något alternativ i Somalia (Frisén & Hwang, 2006:90).

Det är släktingar, klangrejer och sånt, jag tycker inte om det. Jag vägrar att gå den vägen och då blir jag nån som är mer som svensk och många förstår inte det, dom trodde att oj pojken har lämnat kulturen och ja men jag säger jag är fortfarande den jag är fast jag inte är mycket för den där kulturrejen och sånt [...] Jag tycker inte om det, det är samma med religion och kultur eller klanen eller vem man ska vara eller respektera, nej jag vill inte, jag vill vara den jag vill vara själv. För det är många många många som förstår inte det, att det är viktigt att få lära sig och tänka själv [...] och jag tycker jag är glad över den jag blivit och det är Sverige som har gjort det.

- Daud

Det som Daud delar med sig av skulle kunna ses som ackulturation i den bemärkelsen att han distanserat sig från sin tidigare kultur och istället anammat den svenska kulturen samtidigt som han ser sig själv som densamma (Frisén & Hwang, 2006:91-92). Han poängterar vikten av att tänka själv vilket kan ses som ett tecken på en karaktäristisk personlighet som utmanar de normer och förväntningar som ställs från den somaliska kulturen (Bäck-Wiklund & Johansson, 2003:206). I Dauds fall har migrationen varit frigörande för hans identitet, genom migrationen har han själv kunnat forma och sätta ord på sin identitet (Allwood & Franzén, 2000:169), något som även Khadem talar om i följande citat:

Där nere (Afghanistan) man kan inte säga jag vill inte göra den där grejen, jag vill inte, det är inte bara du som bestämmer det är hela din familj, dina släktingar och hela asså landet som bestämmer du vet över dig. [...] När jag kom hit så jag kunde välja själv du vet jag var fri.

- Khadem

För Daud innebar denna förändring mer eller mindre att han miste kontakten med sin mamma återigen, hon valde att gå tillbaka till de somaliska traditionerna och kulturen och gifte sig med en somalisk man. Han uttrycker en besvikelse över att hon inte tog tillvara på de möjligheter som fanns att lära sig språket, utbilda sig och bli en självständig kvinna i Sverige. Daud har tagit till sig den svenska kulturen, han kallar sig svensk och identifierar sig mer med det svenska sättet att tänka och bete sig till skillnad från sin mamma som trots att hon fick chansen att skapa tillhörighet med sin son och den svenska kulturen valde att behålla och värna om sin etniska identitet som somalier.

Men att hon inte har förbättrat och lärt sig nya saker, det är det som jag känner mig besviken över typ, hon är inte nån som är utbildad men hon skulle få chansen här lära sig litegrann att bli, ah, få en liten jobb så hon kan sysselsättas, lära sig svenska [...] Ja, så det blev inte det som jag hade tänkt. Hon valde att gifta sig med en man och det blev traditionellt och mannen bestämmer och sånt är jag emot va hon, hon förstår inte det.

- Daud

Daud fasthåller den svenska kulturen som ju dominerar i Sverige, vilket enligt ett kulturellt perspektiv, ger honom social styrka och legitimitet i samhället. Hans mamma däremot väljer att vidmakthålla den somaliska kulturen även i det svenska samhället och här skapar konflikt mellan dem på grund av deras olika val av kulturer (Al-Baldawi, 2003:107-108).

I enlighet med rollteroin kan man tolka detta som att Daud under sina sex år i Sverige har socialiserats in i samhället och rättar sig efter de rollmanuskript som råder i det svenska samhället för att upprätthålla stabiliteten i det sociala systemet, därför ställer han samma slags förväntningar på sin mamma om att hon skall följa samma normer och regler vilket inte går som Daud hoppats då hon väljer att avvika från ordningen i det sociala systemet (Svensson,1992:79-80).

Familjen som en viktig del av dem

Trots många dilemman och konflikter som lyfts av ungdomarna i intervjuerna talas det kärleksfullt om familjerna, några röster om familjen talar om hur mycket den betyder och om ett beroende av familjen. Första mötet med familjemedlemmarna på flygplatsen har beskrivits som underbart, obeskrivligt och ett möte med blandade känslor. När de pratar om hur deras liv skulle sett ut om familjerna inte hade kommit säger flera av dem att de inte skulle vara hela utan familjen, att de skulle känna otrygghet och ständigt oro sig för hur de har det och vart de

är och att de skulle skicka pengar så ofta de kunde vilket hade försvårat deras egen livssituation både mentalt och praktiskt något som stämmer väl överens med tidigare forskning (Backlund m.fl., 2012, Hessle, 2009, Wilmsen, 2011).

Avslutande reflektion

Det är kanske lätt att tro att familjeåterförening skulle vara en dans på rosor, att familjen äntligen får leva tillsammans igen och kan gå tillbaka till det vanliga familjelivet. Under tiden som familjemedlemmarna levt ifrån varandra har de dock genomgått livsavgörande förändringar och gjort olika livsval som kanske inte längre passar in i det vanliga familjelivet de en gång hade. Det är upplevelserna av just detta som undersökts i föreliggande fallstudie. Fem ensamkommande ungdomars upplevelser av familjeåterförening har undersökts och svaren på mina frågeställningar har besvarats. De har beskrivit sina upplevelser av familjeåterföreningen som upplevelser av ett stort ansvarstagande för sina familjer och höga förväntningar på att man skall vara den som kan allt. Familjerna har varit beroende av ungdomarnas unika kompetens om hur det nya landet fungerar vilket av de flesta ungdomar har upplevts som stressigt och mycket påfrestande. Flera av ungdomarna hade önskat mer hjälp och stöd från samhället för sin familj för att själva få avlastning och kunna fokusera på skolarbete. Mycket har hunnit hända i ungdomarnas liv under den tid de levt i Sverige separerade från sina familjer, de berättar om hur de har förändrats och socialiserats in i det svenska samhället vilket har påverkat deras upplevelser av att börja leva med sina familjer igen. Detta eftersom att familjerna ställer helt andra förväntningar på dem, ungdomarnas berättelser vittnar om hur deras värdegrund inte längre samklingar med familjens och vilken utmaning det har inneburit för dem att förhålla sig till två så olika kontexter. Därför lades ett stort fokus på identitetsutveckling i förhållande till sin omgivning för att förstå hur det har påverkat deras upplevelser av att återförenas med sina familjer. Flera av ungdomarna berättar om hur de parerar mellan olika livsvärldar för att å ena sidan leva upp till samhällets förväntningar och å andra sidan göra mamma nöjd genom att leva upp till de förväntningar som hon ställer på dem. Genom intervjuerna blir det tydligt hur ungdomarna har inrättats i en mer individualistisk livsform under tiden de levt själva i Sverige, och i intervjuerna med ungdomarna poängterar flera hur viktigt det är med självständighet och frihet att kunna välja själv vilket har skapat en del konflikter mellan ungdomar och föräldrar.

Trots att ungdomarna förändrats mycket och trots att deras värdegrund numer skiljer sig från familjens framgår det ändå att de flesta av ungdomarna tycker om sina familjer precis lika

mycket som de gjort innan de separerades vilket tyder på hur stor betydelse tillhörigheten till familjen har. Det är alltså viktigt att de ensamkommande barnen och ungdomarna får behålla rätten till att återförenas med sin/sina föräldrar i Sverige.

Att ungdomarna sätts under så mycket press när familjerna kommer är påfrestande för dem och kan få negativa konsekvenser för deras livssituation. Om de skulle få avlastning i form av samhällseliga insatser för att underlätta situationen skulle deras livskvalitet skyddas vilket skulle gynna resten av familjen också. Det skulle till exempel kunna vara en kontaktperson som hjälper de nyanlända familjemedlemmarna att etablera sig i samhället. Socionomer har och kommer för en lång tid framöver att ha kontakt med ensamkommande barn och ungdomar som i många fall blir aktuella för en familjeåterförening. Därför är det viktigt att i förhållande till socialt arbete beakta vilka konsekvenser familjeåterförening kan få och hur man kan hjälpa både ungdomar och deras familjer att hantera dem. Vidare skulle det vara intressant att ta reda på mer om hur detta i praktiken skulle kunna möjliggöras, en idé skulle kunna vara att utveckla ett arbetssätt inom socialt arbete för återförenade familjer som är i behov av stöd för att återskapa familjen i en ny kontext. För att detta skall ske krävs rätt förutsättningar, fältet för socialt arbete är i stort behov av mer kunskap kring ämnet för att kunna utföra ett så professionellt arbete som möjligt.

Referenser

- Ahmadi, N. (2000). "Kulturell identitet i gungning" i: Allwood, C. M., Franzén, E. C., (2000). *Tvärkulturella möten: grundbok för psykologer och socialarbetare*. Stockholm: Natur och kultur.
- Ahmadi, N. (2003). *Ungdom, kulturmöten, identitet*. Stockholm: Liber
- Al-Baldawi, R. (2003). "Migration och familjestruktur" i: Ahmadi, N. (2003). *Ungdom, kulturmöten, identitet*. Stockholm: Liber i samarbete med Statens institutionsstyrelse. (SIS).
- Ascher, H. (2009). "Ensamkommande flyktingbarn måste få stöd". *Läkartidningen* nr 18–19 2009 volym 106
- Backlund, Å., Eriksson, R., von Greiff, K., & Åkerlund, E.-M. (2012). Ensam och flyktingbarn–barnet och socialtjänsten om den första tiden i Sverige. *FoU-Södertörn, red. Stockholm: FoUSödertörn*. Hämtad från: http://fou-sodertorn.se/file_download/28/Rapport+nr+1+2012.pdf
- Backlund, Åsa, Eriksson, R., von Greiff, K., Nyberg, E., & Åkerlund, E.-M. (2014). Ensamkommande barn och ungdomar. Hämtad från <http://www.fouvalfard.se/file/ensamkommande-barn-och-ungdomar-longitudinellt-perspektiv-2014.pdf>
- Bie, Kristin (2007). *Reflektionshandboken*. Malmö: Gleerups Utbildning AB
- Brunnberg, E., Borg, R.-M., & Fridström, C. (2011). *Ensamkommande barn: en forskningsöversikt* (1. uppl). Malmö: Studentlitteratur.
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (B. Nilsson, övers.) (2., [rev.] uppl). Malmö: Liber.
- Bäck-Wiklund, M (2003). "Familj och modernitet" i: Bäck-Wiklund, M., & Johansson, T. (2003) (Red.). *Nätverksfamiljen*. Stockholm: Natur och kultur.
- Cederborg, A.-C. (Red.). (2014a) "Barn i migrationsprocess" i: *Barnperspektiv i socialtjänstens arbete* (1. [uppdaterade] uppl). Malmö: Gleerup.
- Eide, K. (2005). *Tvetydige barn : om barneemigranter i et historisk komparativt perspektiv*. Hämtad från <https://teora.hit.no/handle/2282/275>
- Frisén, A., & Hwang, P. (Red.). (2006). *Ungdomar och identitet* (1. utg). Stockholm: Natur och kultur.

- Hessle, M. (2009). *Ensamkommande men inte ensamma: tioårsuppföljning av ensamkommande asylsökande flyktingbarns livsvillkor och erfarenheter som unga vuxna i Sverige*. Stockholm: Pedagogiska institutionen, Stockholms universitet.
- Johansson, T., & Lalander, P. (2010). *Vardagslivets socialpsykologi* (1. uppl). Malmö: Liber.
- Kalman, H., & Lövgren, V. (Red.). (2012). *Etiska dilemman: forskningsdeltagande, samtycke och utsatthet*. Malmö: Gleerups.
- Kvale, S. & Brinkmann, S., (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Lagnebro, L. (1994) *Finska krigsbarn*. Umeå universitet, Samhällsvetenskapliga fakulteten, Institutionen för socialt arbete
- Merriam, S. B. (1994). *Fallstudien som forskningsmetod*. (B. Nilsson, övers.). Lund: Studentlitteratur.
- Montesino, N. & Righard, E. (2015). *Socialt arbete och migration*. Malmö: Gleerups.
- Myers, K. (2000). "History, migration and childhood: Basque refugee children in 1930s Britain". *Family and Community History*, 3(2), 147 – 157.
- Nyberg, E. (2015). Att möta ett nytt land som syskon till ett ensamkommande flyktingbarn : ur en lillasysters perspektiv. *PSYKISK HÄLSA*, (4), 44.
- Nyberg, E. (2003) "Familjen med flyktingbarkgrund, en globaliserande kraft i det svenska samhället" i: Bäck-Wiklund, M., & Johansson, T. (2003) (Red.). *Nätverksfamiljen*. Stockholm: Natur och kultur.
- Om ensamkommande barn och ungdomar – Migrationsverket (2016). Hämtad från <http://www.migrationsverket.se/Andra-aktorer/Kommuner/Om-ensamkommande-barn-och-ungdomar.html>
- Om ungdomsmottagningen – Ungdomsmottagningen (2016) <http://www.umo.se/Om-Umo/>
- Riksdagsförvaltningen. (u.å.). Förordning (2015:502) om samverkan för att minska ungdomsarbetslösheten Svensk författningssamling 2015:2015:502 - Riksdagen. Hämtad 04 maj 2016, från http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-2015502-om-samverkan-for-att-minska_sfs-2015-502
- Rousseau, C., Rufagari, M.-C., Bagilishya, D., & Measham, T. (2004). Remaking family life: strategies for re-establishing continuity among Congolese refugees during the family reunification process. *Social Science & Medicine*, 59(5), 1095–1108. Hämtad från <http://doi.org/10.1016/j.socscimed.2003.12.011>
- Stretmo, L., & Melander, C. (2013). *Får jag vara med?: erfarenheter från ensamkommande barn och ungdomar i Göteborgsregionen och arbetet med denna grupp* (1. uppl). Göteborg: FoU i Väst.Gr.

Svensson, T. (1992). *Människa, interaktion och social omgivning: en grundbok i socialpsykologi med särskild tillämpning på psykiatrisk vårdproblematik*. Mullsjö: Ekbacken.

UNHCR (2008) *Guidelines on Determining the Best Interests of the Child*. Hämtad från <http://www.unhcr.org/4566b16b2.pdf>

Weine, S., Muzurovic, N., Kulauzovic, Y., Besic, S., Lezic, A., Mujagic, A., Pavkovic, I. (2004a). Family Consequences of Refugee Trauma. *Family Process*, 43(2), 147–160. Hämtad från <http://doi.org/10.1111/j.1545-5300.2004.04302002.x>

Wilmsen, B. (2011). Family Separation: The Policies, Procedures, and Consequences for Refugee Background Families. *Refugee Survey Quarterly*, 30(1), 44–64. Hämtad från <http://doi.org/10.1093/rsq/hdq045>

BILAGA I

Intervjuguide

Syftet med intervjun är att få ta del av ungdomarnas erfarenheter och upplevelser av att återförenas med sin familj i Sverige.

- **Ungdomen** får berätta om sig själv; ålder, sysselsättning, boende, fritidsintressen, hur många år hen bott i Sverige.
- **Familj**; vad innebär familj för dig? vilka ingår i din familj? vilka roller hade ni i familjen i ert ursprungsland?
- **Familjeåterförening**; hur länge levde ni ifrån varandra? hur var det att träffa familjen igen? vad hade hänt sedan ni sågs sist? hur förändrades din livssituation?
- **Återskapandet av familjen**; vilka roller har ni i familjen idag? hur lever ni tillsammans nu? hur ser du på din familj nu i jämförelse med innan de kom hit?
- **Framtiden**; hur vill du att din relation till familjen skall se ut framöver?

Finns det något som du vill tillägga som jag glömt att fråga eller ta upp/som du tycker är viktigt?

BILAGA II

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Institutionen för socialt arbete
Socionomprogrammet

Göteborg [2016-03-10]

INFORMATIONSBREV

Till dig som är ensamkommande ungdom och har återförenats med familjemedlemmar i Sverige.

Jag heter Freja Winarve och läser 6:e terminen på Socionomprogrammet på Göteborgs Universitet, Institutionen för socialt arbete. En del av utbildningen innebär att skriva en kandidatuppsats, så kallad c-uppsats. Min uppsats kommer att handla om ensamkommande ungdomars upplevelser av att återförenas med familjemedlemmar i Sverige.

Jag vill gärna intervjua dig för att få kunskap om hur du upplevt familjeåterföreningen och vad den har inneburit för din livssituation. Intervjun kommer att ske vid ett tillfälle och beräknas ta cirka en timme. Jag kommer att hålla i intervjun och ställa en del förberedda frågor och det kommer finnas utrymme för dig att berätta vad som är viktigt för dig. Jag kommer att spela in intervjun för att sedan kunna använda materialet till min studie.

Jag är väldigt tacksam över att du tar dig tid för att delge mig viktig information och kunskap om ämnet.

Har du frågor, kontakta gärna mig eller min handledare.

Med vänliga hälsningar

Freja Winarve

tel:

e-post: freja.winarve@live.se

Tore Brännberg (handledare)

tel:

e-post: tore.brannberg@socwork.gu.se

Informerat samtycke

I kursen vetenskapligt arbete i socialt arbete kommer jag att samla in material till min uppsats, som skrivs i syftet att undersöka ensamkommande ungdomars upplevelser av familjeåterförening i Sverige. Som en del i studien kommer jag därför att intervjua ensamkommande ungdomar som har erfarenhet av att återförenas med familjemedlemmar i Sverige.

Deltagandet i intervjun är frivilligt och kommer att spelas in för att sedan, helt eller delvis, transkriberas ordagrant av mig. Du kan när som helst ta tillbaka ditt samtycke till att delta i studien, vilket innebär att jag kommer att radera intervjun och därmed inte använda den till uppsatsen. Allt intervjumaterial som jag samlar in till denna uppsats kommer att behandlas konfidentiellt och förvaras oåtkomligt för obehöriga, därefter kommer det inom rimlig tid att förstöras. Då jag redovisar resultatet av intervjuerna kommer detta genomföras så att din identitet inte röjs i den mån det är möjligt. När uppsatsen är färdigskriven kommer du få möjlighet att ta del av den.

Handledare för uppsatsen är Tore Brännberg, Institutionen för socialt arbete vid Göteborgs universitet. Kursansvarig är Hanna Wikström & Torun Österberg vid samma institution. Om du vill ha mer information om projektet eller undrar över någonting, kontakta gärna mig eller min handledare.

Freja Winarve
tel:
e-post: freja.winarve@live.se

Tore Brännberg, handledare
tel:
e-post: tore.brannberg@socwork.gu.se
Institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet
Box 720, 405 30 Göteborg

Undertecknad samtycker härmed till att delta i studien. Jag är informerad om att allt deltagande är frivilligt och när som helst kan avbrytas på min egen begäran.

